

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1879. Första Kammaren. N:o 33.

Lördagen den 3 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Upplästes och godkändes Lag-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 25, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning angående tillägg till gällande föreskrifter om aktiebolag; och

N:o 26, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till lag om inteckning i jernväg och i sammanhang dermed erforderliga författningar.

Fortsattes öfverläggningen om 1:sta punkten i Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets utlåtande N:o 1.

*Indragning
af enskilda
bankers sedlar
å fem kronor.
(Forts.)*

Herr Lindström: Jag skulle knappast våga, äfven om jag skulle följa stockhomsrepresentantens exempel i detta hänseende, att återkalla i Herr Talmannens minne händelser, som hafva passerat under ett halft århundrade. Jag skulle icke heller våga att i Herr Talmannens minne återföra, hvad som i dessa och andra frågor blifvit inom Andra Kammaren yttradt. Men mindre vågadt kan det måhända synas vara att i Herr Wallenbergs minne återkalla händelser, hvilka vi båda tillsammans upplefvat — händelser, hvilka för sjutton år tilldragit sig — yttranden, som då blifvit på ett eller annat rum fälda rörande banksaker, — yttranden hvilka måhända kunna gifva stöd åt en annan uppfattning af dessa angelägenheter än den, som då och ännu fortfarande intager den värde representanten. Männe han icke möjligen skulle kunna draga sig till minnes, att för sjutton år och några månader sedan svarades honom i anledning af

*Indragning
af enskilda
bankers sedlar
å fem kronor.
(Forts.)*

de anfall, som då af honom gjordes på de här i landet existerande filialbankerna, att den dag kunde komma, då den hand, som då så våldsamt kastade sig öfver dessa inrättningar, finge lyftas för att värja sig för ett anfall i motsatt rigtning, ett anfall mot de sedelbanker, för hvilka han då så varmt nitälskade och lyckades gynnsamt stämma Riksdagnn. Jag lemnar derhän, huruvida denna spådom har blifvit uppfylld eller kommer att uppfyllas, huruvida ännu nådens år gått till ända för de bankinrättningar, som nu existera. För min del tror jag icke att, huru mycket man än sökt göra sådant troligt, något allvarsamt attentat varit tilltänkt mot de enskilda bankinrättningarne här i landet, utan att det ligger en icke obetydlig öfverdrift i talet om, att man vill träda dessa privatbanker så nära på lifvet, att till och med deras existens kan blifva hotad. Sådana ord hafva emellertid här i dag blifvit uttalade, och det måste vara en angelägenhet för hvar och en, som, utan att vara fiende till de enskilda bankerna, dock anser i både deras och allmänhetens intresse önskvärdt, att något göres för att skingra den på vissa håll uppkomna oron, att i första rummet tillbakavisa sådant tal. Jag tror för min del, att den ärade talaren och många andra inom denna aktade församling hafva gifvit åt den nu föreliggande frågan alltför stora proportioner. Man har, såsom mig synes, icke sett den i all den enkelhet som utmärker densamma. När 1874 års Riksdag antog den banklag, som för närvarande gäller, och i denna lag på Kongl. Maj:ts då gjorda framställning inrymdes stadgandet derom, att de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar af smärre valörer skulle komma att i framtiden upphöra, och Riksdagen för sin del till och med gick längre, än Kongl. Maj:t föreslagit, nemligen, att utom femkronesedlarne äfven indraga de å tio kronor, får man väl ändå antaga, att detta af Riksdagen fattade beslut var väl och moget öfvertänkt, likasom man får antaga, att stadgandet derom icke fick inflyta i den nuvarande lagen för att der stå blott onödigtvis, utan att en verklig afsigt att framdeles indraga dessa smärre sedelvalörer var den inre tanken, som låg till grund för beslutet. Då måste väl deraf också följa, att en tid skulle komma, då den af Riksdagen såsom önskvärd ansedda reformen skulle genomföras, och man skulle möjligen kunna fråga sig, hvarför detta icke redan skett. Denna fråga tillkommer det icke mig att besvara, men då man har mot det nu framställda förslaget hufvudsakligen anfört, att den närvarande tidpunkten icke skulle vara lämplig för att genomföra denna reform, tror jag, att man har mera sett på, huru det skulle komma att te sig för de enskilda bankerna, om reformen komme att till det yttersta genomföras, det vill säga genom indragning äfven af tiokronesedlarne, än man sett på den verkan, som skulle inträffa, i händelse reformen inskränktes till endast femkronesedlarne. Det kan visserligen synas, som om de nuvarande ekonomiska och finansiella förhållandena härvid skulle allvarligen mana till eftertanke, innan man vidtog någon åtgärd, som kunde rubba förtroendet till våra enskilda banker eller i minsta mån oro allmänheten, men så långt ifrån att den nu föreslagna åtgärden skulle åstadkomma detta, är det min öfvertygelse, att, om någon oro redan nu

finnes inom landet, denna skall minskas genom bifall till hvad Utskottet här föreslagit, under det att jag vill lemna osagdt, huruvida det skulle vara riktigt klokt och välbetänkt att i denna stund utsträcka åtgärden ända derhän att äfven indraga tiokronesedlarne. Kongl. Maj:t har icke heller föreslagit, att detta senare nu skulle ega rum, men Kongl. Maj:t har anmodat Riksdagen att vara betänkt på sådana åtgärder, hvarigenom detta om några år skulle kunna ske, och ehuru jag för min del icke väntat något förslag derom af Utskottet, tror jag dock å andra sidan, att det varit på sin plats, att Utskottet yttrat ett mera bestämt omdöme om denna del af den Kongl. propositionen, än som skett, ja, till och med framlagt förslag till sådana åtgärders vidtagande, hvarigenom det blefve möjligt för Kongl. Maj:t att, när tiden kommer, indraga äfven tiokronesedlarne.

Detta är frågan i allmänhet sedt, men i fråga om lämpligheten att för närvarande vidtaga en sådan åtgärd, som Utskottet föreslagit, har man velat säga, bland annat, — och det har just Herr Wallenberg särdeles mycket hållit på — att, om den nu föreslagna åtgärden sattes i verket, detta skulle hafva den menliga följden för rörelsen i landet, att de enskilda bankerna icke skulle kunna såsom nu genom en mängd afdelningskontor underlätta den allmänna rörelsen, ja, att det till och med skulle gå derhän, att en och annan enskild banks hufvudkontor finge inställa sin verksamhet. För mig är det alldeles ofattligt, att vidtagandet af den enkla åtgärden att utbyta en enskild banks sedel mot en riksbankssedel skulle komma att hafva en så menlig inverkan på penningställningen i landet, och allra minst kan jag förstå, huru den skulle kunna hafva den inverkan på en enskild banks rörelse, att denna bank icke skulle kunna vara i tillfälle att fortfarande såsom hittills betjena allmänheten. Jag tror, att detta är att gå till öfverdrift, och att man verkligen saknar skäl för att drifva bevisningen ända derhän. Om de enskilda bankerne beröfvades till och med rättigheten att utgifva sedlar å tio kronor, tror jag icke, att deras bestånd ens derigenom skulle rubbas, och jag får upprigtigt säga, att den bank, som med begagnande af sin nu genom lag densamma tillförsäkrade rätt att utgifva sedlar af större valör icke kan bestå, lika gerna kan vara borta. Men en bank, som har en så vidsträckt sedelutgifningsrätt, som våra enskilda banker, behöfver sannerligen icke frukta för sitt bestånd. Om också en och annan bank till följd af en sådan reform skulle behöfva inställa sin verksamhet, bevisar detta endast, att den ort, der denna bank finnes, icke längre har behof af densamma.

I fråga om lämpligheten att för närvarande indraga femkronesedlarne finnes ett moment, som icke bör lemnas å sido och som icke saknar all vikt vid bedömandet af denna fråga, och det är, att, i samma mån som de enskilda bankerna hindras att vidare utgifva femkronesedlar, skola de i stället afbörda sig sina tiokronesedlar, hvilka väl skola kunna göra tjänst vid utbytet man och man emellan jemte det tillskott af riksbankssedlar, som i hvarje fall kommer att i den allmänna rörelsen hållas ute; och om en enskild bank skulle, såsom det har förnummits, sätta sig på tvären mot de åtgärder, som Riks-

*Indragning
af enskilda
bankers sedlar
å fem kronor.
(Forts.)*

*Indragning
af enskilda
bankers sedlar
å fem kronor.
(Forts.)*

dagen nu ville besluta, och sålunda förklara, att banken icke ville åtaga sig att vara kommissionär för riksbanken för att sprida dess sedlar, så lärer riksbanken väl icke sakna medel i sin hand att lika fullt få sina sedlar spridda. Herr Wallenberg har ju i dag underrättat Kammaren, att en spridning af rörelsemedel kan till och med gå för sig utan att riksbanken eller de enskilda bankerna behöfva göra något. Han talade nemligen om, huru silfverskiljemynt, som kommer från främmande land, sprides här, utan att hvarken riksbanken eller de enskilda bankerna behöfva derom draga försorg. Så kommer det nog ock att gå med femkronesedlarne, som söka sig dit der behof af dem göres.

Till de öfverdrifter, om hvilka jag vågat tala, hör äfven påståendet, att den nu föreslagna åtgärden skulle vara ett bevis derpå, att man vill i en hastig vändning förändra vårt banksystem. Jag kan icke inse, att det på vårt banksystem kommer att hafva det minsta inflytande, om man beslutar att indraga de smärre sedelvalörerna, ty systemet utmärkes deraf, att de enskilda bankerna hafva rättighet att utgifva egna sedlar, icke deri, att sedelutgifningen får omfatta så små valörer som fem- och tiokronesedlar.

Man har ansett, att den åtgärd, som här är föreslagen, skulle vara att på det högsta rekommendera och att något hinder icke skulle möta för att godkänna densamma, om den afsigt, som ursprungligen låg till grund för Kongl. Maj:ts framställning år 1874, blefve fullföljd, nemligen att, i den mån som de smärre sedelvalörern adroges tillbaka ur rörelsen, det hårda myntet skulle komma i stället, och derföre att nu icke det hårda myntet kan komma i stället, så vill man icke vara med om åtgärden. Men nu har ju chefen för finansdepartementet uti sitt yttrande till Statsrådsprotokollet förklarat afsigten vara att på den föreslagna vägen så småningom uppnå just detta mål. Afsigten är ju således densamma nu som år 1874. En annan fråga är, om den lyckas. Derom kan man hysa berättigadt tvifvel med kännedom om stämningen i landet, mot hvilken det torde blifva ytterst svårt att söka förmå allmänheten att upptaga det hårda myntet såsom rörelsemedel, om den icke tvingas dertill. Man hyste denna förhoppning år 1874 och trodde att man efter den lag, som då stiftades, skulle få se endast guldmynt i den allmänna rörelsen. Enskilda inrättningar bemödade sig också om att sprida detta guld i rörelsen, men det dröjde icke länge, innan större delen deraf drog sig tillbaka till riksbanken för att ersättas af småsedlar — och hvarför detta? icke derföre att man föraktade guld, utan derföre att man ansåg det vara beqvämare att umgås med småsedlar. Huru mycket man således än må lagstifta, skall troligen hvarken Herr Wallenberg eller jag upplefva den dag, då vi få se guld, tränga ut småsedlarne. Tills detta sker, måste man finna sig uti det närvarande, utan att dock detta behöfver utgöra något hinder för att på ett klokt sätt reglera den sedelutgifningsrätt, som tillkommer de enskilda bankerna.

En talare, som uppträdde här i dag före Herr Wallenberg, har frågat, hvarthän det skulle taga vägen, om de enskilda bankerna skulle tvingas att slutligen upphöra med sin rörelse, då dessa enskilda ban-

ker här i landet till allmänheten utlånar ett belopp af 280 millioner kronor, som af Herr Wallenberg sedan nedprutats till 215 millioner. Ja, denna fråga bör väl vara temligen enkel att besvara på den grund, att det icke är de enskilda bankerna, som ega dessa 280 millioner, utan det svenska folket, som, om det öfvergifves af de enskilda bankerna, skall vända sig till riksbanken eller till öfriga banker, som finna mera fördel af att betjena den allmänna rörelsen än de enskilda bankerna.

*Indragning
af enskilda
bankers sedlar
å fem kronor.
(Forts.)*

En talare på södermanlandsbanken har yttrat, att, om man ville utdraga alla konklusionerna af den ifrågasatta åtgärden och tänka sig att äfven 10-kronesedlarne omsider droges ur rörelsen, så hade man att med guld till ett belopp af omkring 50 millioner kronor ersätta det indragna rörelsemedlet och så frågar han hvarifrån allt detta guld skall tagas.

För det första vill jag erinra derom, att här för närvarande icke är fråga om indragning af ett större belopp af de mindre sedelvalörerna, än som motsvarar 12, högst 14 millioner kronor, och vidare att det icke är fråga om att indraga dem ur rörelsen, utan att ersätta dem med andra sedlar. Men äfven om det skulle komma derhän, att framdeles indraga alla småsedlar, således äfven riksbankens, och ersätta dem med metall, så kan för det ändamålet ej behöfvas 50 millioner kronor, eller hvad som motsvarar den nu utelöpande sedelmassan i smärre valörer, utan får man väl derifrån draga det icke obetydliga belopp, som hos bankerna finnes inneliggande af andra bankers sedlar, och tillika taga i betraktande, att den nu utelöpande stora sedelmassan icke tillkommit på grund af rörelsens verkliga behof och cirkulationens kraf utan till stor del genom bankernas sträfvanden att påföra allmänheten större belopp af småsedlar, än hvad rörelsen verkligen kräfver.

Det har här vidare yttrats, att man genom ett bifall till Kongl. Maj:ts framställning skulle uttala ett mistroende mot de enskilda bankerna och välla oro i sinnena. Det torde då vara skäl att göra sig reda för, om icke redan innan denna proposition afgafs, det förefans en viss oro i sinnena och om icke propositionen varit egnad icke att väcka utan att lugna densamma. Man har i friskt minne de obehagliga förvecklingar, som uppstått i ett annat land med ett bank-system närmast liknande vårt, nemligen Skottland, och man har frågat sig sjelf, i hvilken ställning den svenska allmänheten står till de enskilda bankerna, då deras sedelutgifning är grundad på ungefär samma princip som de skottska bankerna. Då dertill kommer den oro i sinnena, som blifvit en följd af den ekonomiska kris, som nu råder, så är icke att undra på, att en och annan känt sig obehagligt berörd af dessa förhållanden och möjligtvis äfven tviflar på, huruvida våra enskilda bankers soliditet är sådan, att man fortfarande kan hysa samma förtroende till dem som förut. Denna oro må vara mer eller mindre berättigad, så kan jag dock icke inse annat än att den åtgärd, som nu är föreslagen, skall bidraga snarare att minska än att öka densamma.

Emot redaktionen af Utskottets förslag har en talare anmärkt,

*Indragning
af enskilda
bankers sedlar
å fem kronor.
(Forts.)*

att ordet *vexlingsförskott* hade bort utbytas mot ordet *förskott*. Ja, det kan ju icke mycket bero derpå, om man kallar det *vexlingsförskott* eller blott *förskott*. Det blir ju i allt fall Banko-Utskottets åtgärd att, när bankoreglementet omskrifves, vidtaga sådana förändringar i redaktionen, som kunna finnas behöfliga. För min del tror jag, att det ena uttrycket kan vara lika så godt som det andra. Samme talare har erinrat Kammaren derom, att såsom detta moment är affattadt, det skulle se ut, som om ändamålet med den försträckning, de enskilda bankerna skulle få, vore endast att infria riksbankens förslitna sedlar. Denna anmärkning synes mig vara riktig och det kan icke vara annat än ett förbiseende af Utskottet, att icke hafva fästat mera uppmärksamhet vid hvad Kongl. Maj:t i sin proposition yttrat, då Chefen för finansdepartementet i sitt anförande till statsrådsprotokollet satt infriandet af riksbankens förslitna sedlar såsom ett biändamål, men deremot såsom hufvudändamål, att de enskilda bankerna skulle hålla riksbankens sedlar tillgängliga för allmänheten.

Här har också gjorts den anmärkningen, att, då den ekonomiska lagstiftningsrätten tillkommer Kongl. Maj:t, som i följd deraf icke behöfver "bedja riksdagen om något, som förut är Kongl. Maj:ts rätt," man icke skulle behöfva att, på sätt Utskottet här gjort, besvara Kongl. Maj:ts framställning, men jag ber få fästa uppmärksamheten derpå, att, när Kongl. Maj:t, som troligen icke förbisett den ekonomiska lagstiftningsrätt, som honom tillkommer, föreslagit Riksdagen att göra något, som tillkommer Kongl. Maj:t ensam, så har detta skett af det skälet, att med denna fråga blifvit sammanställda sådana frågor, som röra riksbankens förvaltning, och hvarom Riksdagen ensam har rätt att besluta.

En talare på kalmarbanken hvilken, efter hvad jag tyckte mig fatta, varmt talade emot förslaget, men likvisst erkände sig vara böjd att rösta för detsamma, ytrade, att, om Riksdagen hade under en föregående tid, då penningarörelsen var ymnigare och den ekonomiska ställningen i landet vida bättre, vidtagit den åtgärd, som nu är i fråga, hade sådant varit af omständigheterna påkalladt. Jag vill då fästa hans uppmärksamhet på att dessa goda tider föregingo året 1874, då banklagen kom till stånd, och att det följaktligen icke varit möjligt att sätta sådant i verket, emedan först genom 1874 års banklag det blef af Riksdagen dekreteradt, att småsedlarne skulle så småningom indragas. — Samme talare visade sig vara angelägen derom, att man icke skulle rubba den grund, hvarpå den nuvarande banklagstiftningen hvilar. I detta afseende öfverensstämmer jag med honom till alla delar; men om jag nu endast håller mig till den punkt, som för närvarande är föremål för granskning, kan jag icke forstå, att deusamma kan vara i någon mån egnad att rubba den grund, på hvilken vår banklagstiftning hvilar. Samme ärade talare, hvilken till slut syntes icke vara obenägen att ingå på den framställning, som Kongl. Maj:t gjort, önskade dock en tids uppskof, till exempel på ett år, till dess man finge veta, hvad man hade att sätta i stället. Men vi veta ju i dag, hvad vi hafva att sätta i stället för de enskilda bankernas femkronesedlar, nemligen riksbankens sedlar å samma valör och detta är en så enkel

åtgärd att några särskilda förberedande åtgärder därför icke torde erfordras.

Herr Wallenberg begagnade i dag på förmiddagen ett slagord, med hvilket man ofta gör ett slags intryck på den beslutande myndigheten, men ett slagord, som det kanske icke är så försigtigt att begagna när som helst, enär det ofta kan utgöra ett vapen mot den, som använder detsamma. Han yttrade nemligen, att utlandet har sin uppmärksamhet fästad vid hvad i vårt land tilldrager sig, och så började han tala om den dåliga ställning, som två af våra förnämsta exportartiklar intaga. Om utlandet har sin uppmärksamhet fästad på hvad i vårt land tilldrager sig, och om utlandet har sin uppmärksamhet fästad på det ämne, hvarmed vi i dag särskildt sysselsätta oss, så kan jag icke tro annat, än det skall bidraga att höja oss i utlandets ögon, då vi skrida till att vidtaga en åtgärd sådan som den nu föreslagna, ty det har mera än en gång utgjort ett ämne till förvåning hos utlandets penningemän, att vi inom vårt land kunnat så länge hålla oss vid ett sedelutgifningssystem, som i länder med god och stadgad kredit för länge sedan blifvit öfvergifvet.

Det har af en talare här blifvit uttaladt, att de enskilda bankerna hafva nog tunga bördor att draga på ändå, utan att vi böra ytterligare lägga sten på bördan. Jag för min del får åtminstone fritaga mig från att vilja öka de bördor, som de enskilda bankerna hafva att bära på, men det är också min öfvertygelse, att dessa bördor af dem mycket lätt dragas. Jag kan visserligen tänka mig, att en eller annan bank kan under en upprörd tid, sådan som den närvarande, känna sig mindre väl till mods och se fiender der de icke finnas, men att tala om att den föreslagna åtgärden skulle ådagalägga någon animositet mot dem eller vara egnad att väcka misstroende till dem är, med förlof, en beskyllning som är orättvis. Det kan icke vara min afsigt att vilja i minsta mån rubba förtroendet till de enskilda bankerna, ty jag erkänner gerna, att dessa anstalter hafva i vårt land utträtt så mycket godt, att man bör hålla dem räkning därför, men om det icke är i allo så väl bestäldt med vår banklagstiftning, må de väl finna sig deri att höra anmärkningar och icke taga illa upp, om man gör detta i god mening och med allvarligt uppsåt att i första rummet bevaka den stora allmänhetens intressen. Jag skall, innan jag slutar med hvad jag har att säga rörande denna punkt, göra en anmärkning mot ingressen till densamma, der det heter: "att Riksdagen, under förutsättning att Kongl. Maj:t förordnar om upphörande vid innevarande års utgång af de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar, lydande å fem kronor, måtte besluta etc." Det kan nemligen icke vara meningen, att de enskilda bankerna skulle upphöra att utgifva sedlar, utan endast den att utgifva *egna* sedlar. Med denna anmärkning emot ingressen och under åberopande af hvad jag invändt mot redaktionen i öfrigt, får jag tillstyrka bifall till Utskottets förslag, förbehållande mig att vid föredragningen af de följande punkterna få göra de anmärkningar, hvartill jag kan finna mig befogad.

Herr Ekman, Johan Jakob: Den näst föregående talaren,

*Indragning
af enskilda
bankers sedlar
å fem kronor.
(Forts.)*

*Indragning
af enskilda
bankers sedlar
å fem kronor.*
(Forts.)

likasom en talare i förmiddags, har uttalat klander mot Utskottet derföre, att Utskottet icke inkommit med något förslag äfven beträffande indragning af de enskilda bankernas sedlar å 10 kronor. Jag ber att härpå få svara, att, så vidt jag kunnat förstå, Kongl. Maj:ts nådiga proposition icke dertill ger anledning. Saken har ganska vidlyftigt diskuterats inom Utskottet, och Utskottet kom dervid till den åsigt, att det borde instämma i bankofullmäktiges uttalande och *endast* yttra sig om de åtgärder, hvilka af den ifrågasatta indragningen af de enskilda bankernas sedlar å *fem* kronors valör, må anses påkallade. Jag tror, att, om Utskottet handlat på annat sätt och inkommit med något förslag äfven beträffande tiokronesedlarnes indragning, anmärkningarne i dylikt fall blifvit ännu starkare än de, som nu blifvit gjorda derföre, att Utskottet underlåtit afgifva dylikt förslag; och det vissa är, att, om Utskottet utarbetat ett sådant, det icke varit i dag, vi fått behandla detsamma och kanske icke ens inom den för Riksdagens avslutande bestämda tid.

Beträffande hvad här yttrats rörande olämpligheten af tidpunkten för indragningen af femkronesedlarne, ber jag få nämna, att, när man icke vill en sak, så finner man aldrig tidpunkten lämplig. En talare har yttrat, att, om denna indragning skett för några år sedan, då ställningen var blomstrande och bankerna hade betydliga belopp å deposition innestående, en sådan åtgärd kunnat försvaras. Andra säga, att, om man blott finge vänta ett år, allt vore väl bestämdt. Jag är öfvertygad, att, om för några år sedan åtgärden vidtagits — hvilket, enligt hvad den föregående talaren anmärkt, likväl då ej *kunnat* ske — så hade lika mycket klander då upphäfts; och skulle Riksdagen nu besluta, att med denna åtgärd komme att anstå ett år, så blifva klagomålen lika stora då som nu. Jag vidhåller, att åtgärden nu är lämplig att vidtaga, då den i alla fall icke länge kan uppskjutas, ty beslutet af år 1874 afsåg icke att dermed skulle anstå huru länge som helst, utan att Kongl. Maj:t måtte vidtaga denna åtgärd så snart tidpunkten ansågs lämplig. Men tidpunkten *är* lämplig nu äfven derföre, att de enskilda bankerna med ett utelöpande sedelbelopp af omkring 41 millioner kronor och en obegagnad sedelutgifts rätt af inemot 34 millioner kronor, ändock icke kunna hålla sina sedlar ute (oaktadt penningebristen inom landet är ganska stor), och derför nödgas iakttaga den allra största försigtighet vid sina utlåningar. Det framgår ju häraf tydligt, att det måste vara en fördel både för de enskilda bankerna och för allmänheten att erhålla ett rörelsemedel, för hvars inlösen de förra icke behöfva hafva den minsta omtanke och som på grund af sin beskaffenhet komme att bibehålla sig ute i rörelsen. Det *är* icke heller fruktan med afseende på femkronesedlarnes indragning, som åstadkommit detta motstånd mot Utskottets förslag. Det är helt och hållet fruktan i afseende på indragningen af tiokronesedlarne, hvilken man antagit om några år kunde komma att ega rum, och man befarar, att indragningen af femkronesedlarne komme att påskynda indragningen jemväl af tiokronesedlarne. Jag tror tvärtom, eller, att, om femmorna nu indragas, lugnar man sig mycket mera med afseende på tiorna, än om man icke skulle gå

in på den nu föreslagna indragningen. Man har i alla fall tyckts här vilja lugna sig, blott man vore förvissad, att riksbankens femmor komme att indragas, innan de enskilda bankernas tiot blefve indragna. Att, om den finansminister, som för närvarande innehar denna plats, äfven kommer att beklåda densamma, då frågan om indragning af enskilda bankernas tiot förekommer, han icke kommer att tillstyrka Kongl. Maj:t en sådan åtgärd med mindre riksbankens femmor äro förut indragna, därför hafva vi en säker borgen i hans yttrande till statsrådsprotokollet. Ty klingande mynt kan icke komma i rörelsen med mindre riksbankens femkronesedlar indragas. Men icke kan man nu göra till vilkor för indragningen af de enskilda bankernas femmor, att riksbankens femmor skola inom viss tid derefter indragas och att denna indragning skall ega rum *före* indragning af de enskilda bankernas tiotkronesedlar. Man bör väl hafva det förtroende till Riksdagens sunda förstånd och Kongl. Maj:ts vishet, att icke förhastade beslut vidtagas. För min egen del skulle jag mycket lätt trösta mig, om Sammansatta Utskottets förslag förkastas, men jag tror, att de, som mest motarbetar det samma och som anse sig deri se ett attentat mot de enskilda bankerna, skola, om det faller, komma att ångra att de motsatt sig en så oskyldig åtgärd som denna. Det skulle möjligen ock kunna inträffa, i fall man allt för mycket motsätter sig Utskottets förslag, hvilket man dock måste medgifva innehåller ganska fördelaktiga vilkor för de enskilda bankerna, att derigenom åstadkommes en reaktion, så att indragningen beslutas, utan att dessa fördelaktiga vilkor blefve de enskilda bankerna medgifna.

Här hafva anförts åtskilliga formella betänkligheter rörande den 5:te punkten. Jag vill derom nu ej yttra något vidare, än att jag förmodar, att Herr Talmannen icke vägrar proposition på densamma. I hviket fall som helst kan jag emellertid vara lika lugn, då jag finner, att herr finansministern anser frågan vara af beskaffenhet att tillhöra Konungens ekonomiska lagstiftning, och att Kongl. Maj:t sålunda kan fatta sitt beslut oberoende af det svar, som lemnas på den i förevarande punkt gjorda framställning.

Jag vill blott ytterligare vid denna punkt anhålla, att Kammaren måtte bifalla förslaget om beräkning af räntan å vexlingsförskotten intill år 1884, och icke till år 1882 såsom här af en talare blifvit föreslaget. Då man vidtager dessa åtgärder, som dock för de enskilda bankerna måste i längd blifva i någon mån olägliga, anser jag, att det icke vore lämpligt att i detta hänseende bereda dem en förlust, för hvilken de komme att blifva utsatta, om deras rätt till vexlingsförskott mot 3 procent ränta upphörde redan år 1882.

Grefve Beck-Friis: Jag får vördsamt be om tillgift för att jag i denna fråga tager till ordet, men saken är af den viktiga beskaffenhet, att jag icke kan underlåta att derom yttra min mening. Jag får då till en början säga, att det var med en viss häpnad jag emottog den Kongl. propositionen i ämnet, ty jag fann den närvarande tidpunkten vara så olämplig som möjligt för att till alla de andra ekonomiska bekymmer, som drabba vårt land, äfven vidtaga något

*Indragning
af enskilda
bankers sedlar
å fem kronor.
(Forts.)*

*Indragning
af enskilda
bankers sedlar
å fem kronor.
(Forts.)*

sådant som att afgifva ett grundskott mot våra privatbanksinstitutioner. och något annat är det icke, frasen må vara hurudan som helst. Det är en strid mellan Riksbanken och privatbankerna. Jag emottog, som sagdt, denna proposition med en viss häpnad, och under den debatt, som i dag egt rum, hafva mina tvifvelsmål i detta hänseende icke blifvit häfda, utan tvärtom stärkta. Jag finner här, att Kongl. Maj:ts regering, begagnande sig af ett af Riksdagen gifvet förtroende, anser tidpunkten vara lämplig att använda den rätt, Kongl. Maj:t har att indraga de enskilda bankernas sedlar af lägre valör; men att Kongl. Maj:t sjelf anser saken betänkelig, framgår deraf att den blifvit framställd under en form, som skulle göra, att de enskilda bankerna icke komme att lida förluster derpå. Men sjelfva faktum är, att för dessa enskilda banker är detta början till slutet. Jag skulle för min del icke så mycket hålla på den saken, om på något sätt samtidigt framlagts en plan, huru dessa enskilda bankers verksamhet och det understöd, de gifvit industrien, skulle kunna ersättas; men någon tanke derpå har jag icke funnit annat än i fråga om riksbankens förstärkning, och då en talare här anhöll om vidare upplysningar i den riktningen, svarades det med ord, som för mig åtminstone icke voro det ringaste upplysande. Man kan således säga, att här framkastats en grundtanke att borttaga de enskilda bankernas verksamhet såsom sådan, men icke att sätta något annat i stället. Att göra detta i en tidpunkt, sådan som denna, kan jag icke vara med om. Å andra sidan har genom det förtroende, Riksdagen lagt i Konungens hand, Riksdagen beröfvat sig all rätt att i denna sak definitivt besluta. Riksdagen kan icke säga, att femkrönesedlarne skola fortfara. Riksdagen är reducerad till att säga: vi medgifva de och de vilkoren, men något definitivt beslut kan Riksdagen icke fatta. Det har derföre synt mig att i ett sådant dilemma Riksdagen icke kan inslå någon annan väg än den, som af Herr Mannerskantz är antydd, hvarföre jag ber att få förena mig honom och yrka bifall till hans förslag. Riksdagen bibehåller derigenom den ställning, den förut intagit till frågan, det vill säga, att Kongl. Maj:t eger att ensam besluta om indragningen, men Riksdagen förklarar sig icke vilja dertill *medverka* utan att se, hvarthän det leder. Förslaget lyder sålunda:

“Att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, ville besluta, att å Kongl. Maj:ts nu föredragna nådiga proposition afgifva det svar:

Att Riksdagen, som anser betänkligt, att under de svårt tryckta penninge- och kreditförhållanden, som nu råda i vårt land, vidtaga åtgärder af så väsentlig inverkan å både Riksbankens och de enskilda bankernas rörelse och ställning, som af Kongl. Maj:t föreslagits, icke kan dertill lemna *sin medverkan*; men i underdånighet anhåller, att Kongl. Maj:t täcktes *dels* till 1880 års slut uppskjuta den tillämnade indragningen af de enskilda bankernas sedlar af fem kronors valör, och *dels* låta utesluta och till nästkommande Riksdag afgifva förslag till successivt upphörande af de med sedelutgifningsrätt försedda enskilda bankerna, och deras ersättning, genom varsam öfvergång, till en efter rörelsens olika behof väl afpassad ny bank-organisation.”

Jag har häri endast gjort den ändring, att jag utbytt orden

“sitt bifall” mot “sin medverkan”, såsom ett mera egentligt uttryck; och får jag hos Herr Talmannen anhålla om proposition på bifall till Herr Mannerskantz' förslag med nämnda ändring deri.

*Indragning af
enskilda ban-
kers sedlor å
fem kronor.
(Forts.)*

Herr Wijkander: Då jag varit ledamot af sammansatta Banko- och Lag-Utskottet och i denna egenskap haft tillfälle att i en reservation för Riksdagen utveckla de åsichter och uttala de betänkligheter, på grund af hvilka jag inom Utskottet yrkat afslag å hela frågan, hade jag icke tänkt yttra mig här, men Utskottets herr ordförande har sagt några ord, som gifvit mig anledning att bedja få upptaga Kammarens tid för ett ögonblick. Han yttrade, att de formella betänkligheterna vid femte punkten vore utan betydelse, emedan frågan tillhör Kongl. Maj:ts administrativa doms rätt. Ja, det kan sägas om den saken åtskilligt, och det är redan sagdt. I min reservation har jag likväl icke sagt annat, än att jag anser tvifvelaktigt, huruvida Utskottet haft rätt att behandla frågan såsom skett, nemligen att föreslå ett tillägg till § 30 i Kongl. kungörelsen den 12 Juni 1874. Men nu skall jag anhålla att få framhålla något annat, som — jag erkänner det — jag glömde då jag nedskref min reservation men som jag icke anser tvifvelaktigt. Detta afser sjetten af förevarande utlåtande, i hvilken föreslås en förändring i § 4 af lagen för Rikets Ständers bank den 1 Mars 1830, nemligen att, på grund af bankofullmäktiges yrkande, riksbankens grundfond skall höjas från 25 till 30 millioner kronor. Jag ber att få öppet uttala såsom min åsigt, att Utskottet otvifvelaktigt icke haft rätt att göra en framställning i sådan syftning, ty i nämnda lag stadgas, att den icke må ändras anorlunda än såsom i fråga om allmän civillag föreskrives i 87 § Regeringsformen, och hvarken någon Kongl. proposition eller någon motion föreligger om höjande af grundfonden, och i denna del har helt visst Kongl. Maj:t icke någon administrativ doms rätt. Men hvad innebär nu detta, att Utskottet föreslagit ändringar i omnämnda paragrafer? Jo, det innebär naturligtvis, att Utskottet icke ansåg det möjligt att tillstyrka Riksdagen, att frågan affärdades så lätt, som i den Kongl. propositionen föreslogs. Utskottet ansåg förändringarne nödvändiga och framstälde derföre förslag derom, dels af sig sjelf, dels på hemställan af bankofullmäktige. Detta måtte väl bevisa åtminstone, att Utskottet haft betänkligheter, och då icke någon af Utskottets ledamöter framhållit dessa, har jag ansett såsom min pligt att anföra och betona dem.

Jag ber att få upptaga äfven ett annat yttrande af Utskottets ordförande. Han talade om “en åtgärd så oskyldig som denna.” Jag anser den icke vara »oskyldig», ty då man rubbar § 30 i lagen för de enskilda bankerna, som stadgar, att grundfondshypoteket icke får minskas, med undantag för ett särskildt fall, då rubbar man grundvalarne för hela den nuvarande banklagstiftningen, och det är ingen oskyldig sak att rubba grunderna för ett lands kreditanstalter. Herr chefen för finansdepartementet har visserligen försäkrat, att ingen rubbning af de enskilda bankerna är att befara. Detta borde vara mycket lugnande, men chefen för Finansdepartementet har likväl der-

Indragning af
enskilda ban-
kers sedlar å
fem kronor.
(Forts.)

jemte sjelf sagt, att det förskott, som skulle lemnas de enskilda bankerna, vore endast ett medel att på ett eller flera år fördela *stöten* af sedelindragningen. Jag undrar, om icke sjelfva ordet *stöt* innebär något, som kan föranleda en rubbning. Och den föreslagna åtgärden skulle äfven verkligen medföra en rubbning. I banklagen tillförsäkras allmänheten och alla de, som med bankerna hafva affärer, således äfven depositionsinsättare, att grundfonden skall utgöra säkerhet för bankernas förbindelser af *alla slag*. Således är grundfonden säkerhet lika mycket för depositionerna som för sedlarne, och när man minskar dessa säkerheter, rubbar man förtroendet till de enskilda bankerna, så vidt man kan göra det.

Då jag nu har ordet, kan jag ej underlåta att besvara den talare, som i eftermiddag först yttrade sig och som påpejade, att Riksdagen ensam har beslutanderätt i fråga om Riksbanken. Ja, det är nog sant på sitt sätt, men lagen för Riksbanken är dock fastställd af Konung och Riksdag och skall, såsom jag redan omnämnt, behandlas som civillag. Således gäller nu förevarande fråga icke Riksdagen ensam, utan äfven Konungen, och Konungen har icke gjort framställning om ändring af lagens fjerde paragraf.

Emellertid då redan så mycket anförts i denna sak, vill jag ej längre upptaga Kammarrens tid, utan inskränker mig att yrka afslag å Utskottets hemställan. Gerna skulle jag förena mig med dem, som omfatta Herr Mannerskantz' förslag, men då jag har formela betänkligheter mot detsamma och för öfrigt gerna vill följa min övertygelse, om hvad rätt är, och jag i denna fråga anser det vara både rätt och klokt att afslå Utskottets förslag, kommer jag att afgifva min röst för rent afslag.

Herr Olsson: Det kan, såvidt jag förstår, icke bestridas, att, om man följt den diskussion, som nu pågått snart hela dagen, man måste göra den anmärkning, att diskussionen kommit in på ett område, som icke bör eller kan anses höra till sjelfva den föredragna punkten. För min del tror jag, att alla de förutsägelser, som man här framställt angående de stora olägenheter, som skulle uppstå om denna punkt antoges, äro mer eller mindre endast suppositioner. Man kommer så ofta till suppositioner, när man vill bevisa en sak, som stämmer öfverens med ens egna åsigter. Vänder jag tillbaka till den tid, då frågan om de enskilda bankernas skyldighet att inlösa sina sedlar med guld förevar, så minnes jag, huru man då förutsade med den allra största bestämdhet, att en sådan skyldighet var det enda och säkraste medlet att få guld i allmänna rörelsen, och att endast den omständigheten var tillräcklig för att fatta ett sådant beslut. Hvar och en vet, huru mycket guld som kommit i den allmänna rörelsen. Nu säger man, att, om den ifrågasatta reformen vidtages, skulle de enskilda bankerna komma i en så svår ställning och i sådana olägenheter, att det kanske blefve svårt för vissa af dem att existera såsom sedelutgifvande banker. Jag tror för min del, att, om man velat göra någon anmärkning mot en sådan åtgärd, som af Kongl. Maj:t nu är föreslagen, angående fem-kronesedlarnes indragning den rätta tidpunkten

derför varit, då Riksdagen öfverlemnade till Kongl. Maj:t att bestämma tiden för indragning af privatbanksedlarna, och jag vågar säga, att då var den enda rätta tidpunkten, ty sedan man i sammanhang med antagande af en förändrad banklagstiftning uppdragit åt Kongl. Maj:t att bestämma tidpunkten för sedlarnes indragning, måste man naturligtvis nu fråga sig sjelf: hvad har inträffat i denna Kammare eller för öfrigt, som gör att man nu anser, att Kongl. Maj:t icke bort komma fram med sitt förslag? Man säger, att tidpunkten ej är den rätta. Det kan visserligen vara möjligt, och skulle jag uttala mig i detta hänseende, skulle äfven jag säga, att det varit önskvärdt, att man uppskjutit med förslaget framläggande och afvaktat möjligen gynsammare konjunkturen, icke så mycket för enskilda bankerna, utan fastmer och hufvudsakligen för riksbanken. Nu har emellertid uppdraget lemnats Kongl. Maj:t; man har helt och hållet i detta hänseende ställt sig under hans omdöme. Då kan man ju icke, så vida man icke vill helt och hållet underkänna detta omdöme, anse, att Kongl. Maj:t handlat annorlunda, än han borde, förutsatt att Kongl. Maj:ts öfvertygelse var, att nu är rätta tiden inne. Det vill synas mig som om Kammarerna i detta afseende borde vara angelägen att gifva rätt åt det beslut, Riksdagen en gång fattat. Dertill bör man väl också lägga, att Herr Chefen för Finansdepartementet uttryckligen framhållit såsom sin åsigt, att detta förslag icke innebär ett försvagande af de enskilda bankerna utan snarare ett förstärkande, emedan det är just på detta sätt, som de enskilda bankerna mista den sedelutgifningsrätt, hvars uppbäfvande Riksdagen en gång öfverlemnade åt Kongl. Maj:t, på samma gång de få en förstärkning af Riksbanken, som skulle fullt motsvara inskränkingen i sedelutgifningen.

Om man tager hänsyn till dessa förhållanden och derjemte besinnar, att det icke bör vara angelägnare för någon än för de enskilda bankerna sjelfva att hvila på solida och säkra grunder; om man vidare betänker, att, sedan Riksdagen en gång beslutat indragning af de mindre sedelvalörerna, det är blott en tidsfråga, när indragningen skall ske, då kan jag icke förstå annat, än att de förebräelser och den otillfredsställelse, som uttalats gent emot Kongl. Maj:ts förslag, äro mer eller mindre oberättigade.

Skulle jag nu yttra mig i fråga om Riksbankens ställning, hvilken fråga ej hör till den nu föredragna punkten, men som jag likväl tillåter mig att beröra, emedan jag ämnar att ej vidare uppträda under denna diskussion, så vill jag säga, att just häri är, så vidt jag förstår, förslaget svagaste punkt. Ty, mine Herrar, det läser icke kunna bestridas, att om vi vilja, att vår hela rörelse i finansiellt och ekonomiskt hänseende skall uppbäras af Riksbanken, så måste denna hafva en styrka och hvila på grundvalar, som jag tror för närvarande icke finnas. Jag skall emellertid icke vidare beröra detta ämne, då det, som sagdt, icke hör till denna punkt. Jag har blott velat i största korthet uttala mina åsichter i detta hänseende. Jag har gjort det förr och icke funnit anledning att ändra dem.

Innan jag slutar, vill jag blott säga till den talare på stockholmsbänken, som anförde åtskilliga citater ur Andra Kammarernas protokoll,

*Indragning af
enskilda bankers
sedlar å
fem kronor.*
(Forts.)

Indragning af
enskilda ban-
kers sedlar å
fem kronor.
(Forts.)

att, huru ringa mitt uttalande kan anses, måste jag dock uttrycka min förvåning deröfver, att en så erfaren, insigtsfull och gammal riksdagsman, en så duglig debattör som han kommit med satsen, hemtade från ett riksdagsprotokoll, utan att dervid anföra något enda yttrande i dess sammanhang. Vill man på det sättet anföra bevis för en sak, tror jag, att dessa bevis, om de ens kunna anses såsom sådana, snarare försvaga än stärka den sak, man vill bevisa. För min del vill jag nu blott hafva kort och godt sagdt, att, då Riksdagen en gång öfverlemnadt till Kongl. Maj:t att bestämma tiden för en sedelindragning och Kongl. Maj:t nu funnit tidpunkten lämplig och framställt förslag om förstärkning till de enskilda bankerna från Riksbanken samt, sedan frågan kommit före, den skulle lida mer genom ett afslag än genom bifall, så anser jag, att Utskottets förslag bör bifallas, men deremot föreställer jag mig, att, innan tiorna indragas eller föreslås till indragning, man må ega en stadgad erfarenhet om hvad femmornas indragning verkat. Jag kommer således att gifva min röst för Utskottets förslag.

Herr Reutersvärd: I likhet med flere föregående talare beklagar jag djupt, att Chefen för Finansdepartementet kunnat tillstyrka Kongl. Maj:t att nu framkomma med förslag till ändring eller rubbning i såväl de enskilda bankernas som Riksbankens förhållanden, och jag vågar uttala såsom jemväl min mening, att någon olämpligare tidpunkt än den nuvarande för ett sådant förslags framställande svärligen kunnat väljas. Emellertid har redan så mycket blifvit yttradt i denna sak, att jag ej vill länge uppehålla Kammaren med hvad jag kan hafva att säga. Min åsigt är den, att af alla de förslag, som blifvit här framställda, är intet så tilltalande, som det af Herr Mannerskantz väckta, och jag kommer således att rösta därför. Jag tror nemligen, att, sedan frågan nu väl framkommit från Kongl. Maj:t, den måste få en lösning, och då man icke kan hafva förhoppning, att den skall få en lyckligare sådan, än om reformen uppskjutes på ett år, anser jag klokheten bjuda, att Första Kammaren omfattar Herr Mannerskantz' förslag. Jag tager mig således friheten att anhålla om bifall dertill.

Herr Jöns Pehrsson: Sedan Utskottets ordförande nu ånyo yttrat sig, kan jag ej underlåta att säga några ord. Skulle meningen vara, att indragningen af de *enskilda bankernas femmor* blott skulle vara ett förebud till indragning af *Riksbankens femmor*, så skulle jag vara den siste, som röstade för Utskottets förslag, emedan jag tror, att den allmänna rörelsen i landsorten ovilkorligen kräfver sedlar af mindre valör, huru nyttigt det än kan vara, att guldmyntet mera sprides. För min del tror jag dock, att ingen afskräcket från att bifalla Utskottets hemställan på grund af faran att Riksbankens femmor sedermera skulle indragas; men åsyftas detta, så vore det bäst att genast afslå hela betänkan.

Jag vill icke tvista med någon, huruvida Kongl. Maj:t har rätt att indraga de enskilda bankernas sedlar, men nog tror jag, att derom bör intet tvifvel råda, sedan Riksdagen år 1874 öfverlemnadt åt Kongl.

Maj: att besluta i den saken. Emellertid har jag mycket tänkt på Herr Mannerskantz' förslag, som förefaller mig i mycket vara gagneligt; men jag tror dock, att ett bifall dertill skulle stå i strid till det beslut, Riksdagen förut fattat i frågan. Derför tror jag, att man har att välja blott mellan bifall till eller afslag å Utskottets förslag; men för mig är utgången temligen likgiltig, ty jag tror, att hvarken det ena eller andra medför synnerlig fördel. Förr eller senare måste man likväl gå in på ett annat banksystem än det nuvarande, ty det är icke lyckobringande i längden. Om nu denna Kammare afslår Utskottets framställning, så skall jag ej sörja deröfver, ty det finnes en Medkammare, som då nog skall afslå en annan Kongl. proposition. Emellertid vill jag nu ej framställa något yrkande.

*Indragning
af enskilda
bankers sedlar
å fem kronor.
(Forts.)*

Friherre Åkerhielm: Det hade icke varit min afsigt att under de långa förhandlingar, som i denna fråga egt rum, upptaga Kammarens tid, derest jag icke nyss hört, att sedan en i slika frågor väl bevärdad mångårig representant framställt ett särskildt förslag, detta under aftonens plenum vunnit understöd från ett håll, derifrån jag anser ett sådant böra tillmätas en särskild vikt. Då jag nu tagit något närmare kännedom om samma, af Herr Mannerskantz afgifna förslag, får jag för min del öppet tillkännagifva, att jag icke allenast icke kan biträda detta förslag, sådant det nu är affattadt, utan på det lifligaste måste önska, att Första Kammarens flertal icke må sluta sig till detsamma.

Sedan jag sagt detta, ber jag att få för Kammaren i minnet återkalla, att här för närvarande ju endast föreligger första punkten i Sammansatta Utskottets betänkande, således endast den fråga, som åt den enskilda bankerna bereder en viss förmån af ett vexlingsförskott från Riksbanken under vissa förutsättningar och som besvarar Kongl. Maj:ts framställda proposition angående en tilltänkt indragning vid innevarande års utgång af de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar, i hvad det nädiga förslaget rör dem å fem kronor. Man har talat så mycket om de stora dimensioner frågan hade; man har här — senast den ledamot af Kammaren, som i afton upptog Herr Mannerskantz' förslag — framhållit, huruledes en strid emellan Riksbanken och de enskilda bankerna vore att befara, ja nära nog redan stode för dörren, att jag för min del måste uttala, det jag icke ser dessa stora dimensioner och denna våldsamma strid föreligga i någon mån i det formulerade beslut, som blifvit för Kammaren föreslaget och nu utgör föremål för vår öfverläggning.

Den i den Kongl. propositionen ifrågasatta indragning äfven af tio-kronesedlarne gjorde mig visserligen från början inom Utskottet ytterst tveksam, om icke förslaget i dess helhet snarare borde falla än gås till mötes, men då bankofullmäktige i sitt första utförliga utlåtande, särskildt i fråga om tio-kronesedlarnas tilltänkta indragning, ur Riksbankens synpunkt välbetänkt anfört så många olägenheter och svårigheter, att denna indragning icke längre kunde ifrågasättas, var Utskottet snart med denna del af frågan färdigt, och hon fick då de små och obetydliga dimensioner, dem hon nu har och som ställer

*Inläggning
af enskilda
bankers sedlar
å fem kronor.
(Forts.)*

saken helt enkelt så: vill man bifalla de förutsättningar, Kongl. Maj:t antagit nödiga och bankofullmäktige från sin synpunkt, Riksbankens, ansett behöfliga för att verkställa, hvilken finansiell reform? Jo helt enkelt den obetydliga, att de enskilda bankernas fem-kronesedlar skulle upphöra att vara gällande från och med detta års utgång. Detta är efter min uppfattning icke någon omstörtande eller våldsamt åtgärd, synnerligt under denna tidpunkt, då relativt få sådana sedlar äro utelöpande; och för så vidt man lyckas ställa anvisningarna på Riksbanken i riktig proportion mot fordringarna, bör den också kunna utföras utan olägenhet för det enskilda banksystemet.

Stora dimensioner och en våldsamt strid befarar jag deremot ligga i ett sådant förslag, som förutsätter, att Första Kammaren för sin del skulle formulera ett beslut, enligt hvilket Riksdagen skulle i en underdånig skrivelse anhålla att få återtaga den rätt, som år 1874 blef Kongl. Maj:t lemnad, nemligen att indraga de enskilda bankernas sedlar på fem och tio kronor. Detta vore ett återgående, hvilket jag för min del icke vill vara med om, och som jag hoppas Första Kammaren icke må besluta. Att på samma gång i en underdånig skrivelse framställa en begäran, att Kongl. Maj:t måtte låta utarbета och till nästa Riksdag afgifva förslag till ett successivt upphörande af de med sedelutgifningsrätt försedda enskilda bankerna och deras ersättande genom varsam öfvergång till en efter rörelsens olika behof väl afpassad ny bankorganisation, detta är vidare ett så genomgripande förslag, att jag för min del icke vågar vara med om att på stående fot formulera en sådan anhållan till Konungen. Jag kan icke bättre förstå, än att Första Kammaren *då* gifve på hand vida mer, än den skulle göra, om den för sin del bifölle den obetydliga del, som nu kvarstår af hvad den Kongl. propositionen afsett, sådan som Utskottet i nu förevarande punkt formulerat densamma. Jag tror derför, att denna oro för hvad som är vidtutseende, denna farhåga för hvad som går in i det obekanta är långt större — för mig åtminstone — och talar långt liffigare mot Herr Mannerskantz' förslag än den bör afskräcka från att yrka bifall till Utskottets enkla framställning i denna punkt.

Medan jag har ordet, och för att icke för länge upphålla Kammaren, vill jag slutligen endast tillkännagifva, att jag väl kan förstå deras ståndpunkt och deras mening, som yrka ett rent afslag. Må meningarne bryta sig mellan det rena afslaget och det rena bifallet men icke föra oss in på ett annat och obekant område.

Jag anhåller om *bifall* till Utskottet förslag.

Många ledamöter yttrade härtill bifall.

Herr Mannerskantz:

Herr de Maré, Gustaf: Jag är skyldig hembära Herr Finansministern tack för det han värdigades afgifva ett svar på det spörsmål, som jag vid början af dagens öfverläggning tillät mig att till honom framställa; men jag måste på samma gång beklaga, att det svar, som

Herr finansministern ansåg sig böra afgifva, hölls i så sväfvande ordalag, att jag befarar händelsen vara med flertalet af denna Kammares ledamöter densamma som med mig, att jag, efter att hafva hört detta svar, är lika oviss om, hvilken åtgärd Regeringen anser nödvändig för fortgående på den reform, hvars första steg nu är föreslaget att tagas. När man läser dessa ord i Herr finansministerns yttrande till statsrådsprotokollet den 24 Februari detta år: "Hvad åter beträffar tiokronesedlarne, som af enskilda bankerna utgifvas till belopp af mellan 19 och 23 millioner kronor, lider väl intet tvifvel, att, före öfvertagandet af detta sedelutgifningsbelopp, mera vidtomfattande och betryggande åtgärder för Riksbankens förstärkande måste vidtagas, och torde därför, i händelse någon väsentligare förändring äfven i Riksbankens organisation skulle finnas i samband härmed erforderlig, tidpunkten för denna indragning böra utsättas till senast inom utgången af 1882"; och af samma statsrådsprotokoll ser, att deruti samtliga Kongl. Maj:ts rådgifvare instämde, borde man tro sig berättigad antaga, att dessa ord icke vore allenast en fras, om ock aldrig så väl svarfvad, utan innebure bevis, att Kongl. Maj:ts rådgifvare nogsamnt insåge vigten af det steg, som föreslogs Riksdagen att taga, och att de för sig sjelfve åtminstone gjort klart, hvilka väsentliga förändringar, som borde vidtagas och hvilka åtgärder för Riksbankens förstärkande, som vore nödiga, för att de en gång i sinom tid skulle våga tillstyrka Kongl. Maj:t att uttaga detta andra steg.

Ett i sina hufvudgrunder mera bestämdt uttalande hade sålunda kunnat väntas och skulle otvifvelaktigt i denna Kammare förvärfvat mer än en röst för Utskottets förslag af dem, som varit tveksamme, men som nu luta åt ett afslag eller bifall till Herr Mannerskantz' förslag. Jag har emellertid den öfvertygelse, att, sedan detta förslag nu framkommit och vid de förhållanden, hvarunder det framträd, det är *klökt* att bifalla, hvad det Sammansatta Utskottet föreslagit i den nu föredragna punkten, och jag anhåller därför om bifall dertill.

Många ledamöter hördes nu ropa på proposition.

Herr Wallenberg: Jag ämnar icke förlänga öfverläggningen utan vill endast säga, att Herr Lindström bör vara god och läsa om protokollet i borgareståndet en gång till, innan han förnyar en sådan anklagelse som att jag "kastat mig öfver filialbankerna"; deras dödsdom utgick från Riksbanken. Jag har varit med om att stifta ett par af dem och varit med om dem till dess de upphört, men jag har aldrig kastat mig öfver dem.

Med anledning af Herr P. Olssons yttrande, ber jag få erinra, att jag riktigt citerat hvad som står att läsa i Andra Kammares protokoll, och jag har icke klandrat någon af de talare jag åberopat, utan min afsigt har endast varit att klart ådagalägga, att, när man år 1874 talade om småsedlarnas undanrödjande, åsyftades dermed att få guldmynt spriddt i allmänna rörelsen. Ingen framstälde då såsom

*Indragning
af enskilda
bankers sedlar
å fem kronor.
(Forts.)*

någonting nödvändigt och riksviktigt att få *ett* slag femkronesedlar i stället för flera.

Ropen på proposition förnyades.

Herr Lindström: Jag får endast med några ord lemna det svar till den siste talaren, att jag verkligen gjort mig besväret, och det för två timmar sedan, att söka taga reda på hvad af Herr Wallenberg yttrades vid 1862 års riksdag, då frågan om filialbankernas upphörande afhandlades, men på hvarje blad af protokollet hos borgareståndet, der Herr Wallenberg var antecknad såsom talare, befans vid hans namn en stjärna, som utmärkte, att Herr Wallenberg icke haft tid att justera sina yttranden, hvilka alltså icke i protokollet influtit. Det lär således vara omöjligt att taga reda på, hvad Herr Wallenberg dervid yttrat till protokollet. Att han emellertid gjorde sitt bästa för att lägga då existerande filialbanker på sträckbänken, allt under träget bemödande att med sedelutgifningsrättens förmåner gynna de enskilda bankerna, det torde kunna intygas af mera än en af dem, som här i dag hafva säte och stämma och den tiden jemte mig deltog uti Riksdagens förhandlingar.

Friherre Klinckowström: Då ingen utom jag yrkat bifall till den af mig föreslagna ändring i förevarande punkt, så afstår jag från mitt yrkande.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Talmannen, att under densamma hade afgifvits följande yrkanden, nemligen: 1:o att den förevarande punkten måtte bifallas; 2:o af Herr *Mannerskantz*, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, ville besluta att å Kongl. Maj:ts nu föredragna nådiga proposition afgifva det svar: att Riksdagen, som anser betänkligt att under de svårt tryckta penning- och kreditförhållanden, som nu råda i vårt land, vidtaga åtgärder af så väsentlig inverkan å både Riksbankens och de enskilda bankernas rörelse och ställning, som af Kongl. Maj:t föreslagits, icke kan dertill lemna sin medverkan; men i underdånighet anhåller, att Kongl. Maj:t täcktes *dels* till 1880 års slut uppskjuta den tillämnade indragningen af de enskilda bankernas sedlar af fem kronors valör och *dels* låta utarbета och till nästkommande riksdag afgifva förslag till successivt upphörande af de med sedelutgifningsrätt försedda enskilda bankerna och deras ersättning genom varsam öfvergång till en efter rörelsens olika behof väl afpassad ny bankorganisation; och 3:o att punkten skulle af Kammaren afslås.

Härefter framstälde Herr Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades talrika ja, blandade med många nej, sedermera proposition på Herr *Mannerskantz*' yrkande, då svaren utföllo med talrika nej jemte åtskilliga ja, och slutligen proposition på afslag å punkten, hvilken proposition besvarades med talrika nej, blandade med många ja; hvarefter proposition på bifall till punkten förnyades, och då dervid svarades talrika och starka ja, blandade med många nej, förklarades ja hafva varit öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

I anledning häraf hemställde Herr Talmannen, huruvida Kammaren såsom kontraposition vid voteringen antog afslag å punkten, och, då dervid svarades talrika ja, blandade med nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

*Indragning
af enskilda
bankers sedlar
å fem kronor.
(Forts.)*

Som votering äskades om kontrapositionens innehåll, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att, vid blifvande votering om bifall till 1:sta punkten i Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets utlåtande N:o 1, kontrapositionen skall innehålla afslag å samma punkt, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej kommer kontrapositionen vid hufvudvoteringen att upptaga bifall till det af Herr Mannerskantz i ämnet afgifna yrkande.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—96.

Nej—28.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition för hufvudvoteringen:

Den, som bifaller 1:sta punkten i Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets utlåtande N:o 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslås punkten.

Vid denna omröstnings utgång befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—84.

Nej—40.

*Indragning
af enskilda
bankers sedlar
å fem kronor.
(Forts)*

2:dra punkten.

Bifölls.

3:dje punkten.

Herr Wallenberg: Jag får blott fästa uppmärksamheten på att här förekomma bestämmelser, som icke kunna iakttagas, så vida man icke vill vid hvarje afdelningskontor anställa och aflöna ett kronans ombud, som kan infinna sig i banken hvarje dag, då kassan avslutas; ty det står att till Riksbanken skall insändas »af det vid enskilda banken anställda ombud attesterad uppgift å den del af vaxlingsförskottet, som hvarje dag i veckan varit utelöpande», i mitt tycke småaktiga bestämmelser, som kunde intagas i kontrakten mellan Riksbanken och de enskilda bankerna och ej såsom nu göras till föremål för Riksdagens beslut.

Jag anhåller att af någon utskottsledamot erhålla upplysning, huru Utskottet tänkt sig att detta maskineri af så tunga föreskrifter skall kunna sättas i rörelse. Skulle deremot sådan upplysning icke meddelas, får jag yrka återremiss af denna punkt, på det att Utskottet måtte sättas i tillfälle att redigera densamma så, att den blir utförbar.

Friherre Klincowström: Jag anhåller det Kammaren måtte bifalla ifrågavarande punkt.

Herr Ekman, Johan Jacob: Äfven jag anhåller om bifall till förevarande punkt. Jag tror icke, att det är omöjligt för de enskilda bankerna att skaffa sådana uppgifter på utelöpande sedelbelopp som här blifvit ifrågasatta, i första hand af Kongl. Maj:t och sedan af Sammansatta Utskottet. Dessutom har Utskottet föreslagit, att, om någon bank för sig skulle finna det alltför besvärligt att dagligen uppgifva det belopp, banken i dessa sedlar haft utelöpande, banken må kunna undgå detta besvär genom att betala ränta på hela förskottet; och då banken i sådant fall efter behag kan minska de belopp, han såsom vaxlingsförskott innehar, lära nu omhandlade föreskrifter för bankerna icke blifva så öfver måttan betungande.

Hvad Utskottet, i öfverensstämmelse med Bankofullmäktiges förslag, i denna punkt hemställt derom, att utgifterna från de enskilda bankerna skulle af de vid desamma anställda ombuden attesteras, tror jag icke behöfver förstås så, att utförandet deraf skulle blifva för de enskilda bankerna omöjligt; ty om det ombud, som lär finnas vid hvarje banks hufvudkontor, attesterar de uppgifter, som från afdelningskontoren inkomma, synes mig att berörda föreskrift blifvit till full belåtenhet efterkommen. Jag anhåller om bifall till Utskottets hemställan.

Grefve Mörner, Oscar: Jag ämnar icke framställa något yrkande, utan vill endast nämna, att jag icke med Utskottet varit ense

i denna punkt, och särskildt icke beträffande stadgandet, att, i fråga om kontrollen öfver de enskilda bankernas räkning med Riksbanken, Kongl. Maj:t skulle ega meddela erforderliga bestämmelser; ty jag anser, att Riksbanken, hädanefter såsom hittills, bör bibehållas utslutande under Riksdagens förvaltning.

*Indragning
af enskilda
bankers sedlar
å fem kronor.
(Forts.)*

Herr Wallenberg: Sedan Banko-Utskottets ordförande nu förklarar sig anse, det ifrågavarande föreskrifter kunna på det sätt tillämpas, att dagliga uppgifter från de ofta många mil från hufvudkontoret aflägsna, kanske i en annan provins belägna afdelningskontoren skulle kunna attesteras af kronans ombud vid hufvudkontoret, finner jag en möjlighet att efterkomma dessa föreskrifter under förutsättning af mer än medgörliga kronoombud, men några så beskaffade kronans ombud känner jag emellertid icke till och tror således, att detta sinnrika förslag blir utförbart, men vill dock icke vidare vidblifva mitt yrkande om återremiss.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

4:de punkten.

Herr Wallenberg: Hvad i denna punkt blifvit hemställt har icke något logiskt sammanhang med hela förslaget i öfrigt; ty i det beslut i 1:sta punkten, som nyss i Kammaren erhöll 84 röster, innefattas att vaxlingsförskotten skola erhållas mot säkerhet, som af Riksbankens Fullmäktige godkännes, men ingalunda att dessa säkerheter skola utgöras af grundfondshypotek. Nu vill jag gerna antaga, att det varit af välvilja mot bankerna, man velat berättiga dem att såsom säkerhet lemna grundfondshypotek; men jag försäkrar på samma gång, att denna välvilja mycket väl kan tydas såsom ett minförsök mot dem, och att förändringen ingalunda är af nödvändigheten påkallad. Ur bankrapporterna för den 31 Mars detta år har jag här ett utdrag, som speciellt för hvarje bank upptager det belopp, banken är berättigad att af grundfondshypoteken uttaga, utan att banklagen derigenom förnärmas, och jag nödgas besvara Herr Talmannen med att få uppläsa detsamma. Deraf visar sig, att

Indragning
af enskilda
bankers sedlar
å fem kronor.
(Forts.)

	Grundfond å 60 %.	Grundfonds- hypotek, öfverskjutande 60 % af Grundfonden.
Skånes enskilda bank den 31 Mars hade	5,400,000	413,774 32
Vermlands	900,000	289,866
Kopparbergs	934,920	623,280
Östergötlands	900,000	600,000
Smålands	2,160,000	79,864 50
Örebro	1,200,000	800,000
Mälareprovinsernas	1,919,460	734,197 05
Göteborgs	1,800,000	707,091
Stockholms	1,200,000	— — —
Norrköpings	960,000	640,000
Vadstena	600,000	305,041
Hallands	720,000	92,746
Sundsvalls	1,200,000	1,700,000
Kristianstads	1,800,000	22,420 35
Enskilda banken i Venersborg	846,000	65,586 15
Skaraborgs läns enskilda bank	746,400	407,540
Gefleborgs enskilda bank	900,000	600,000
Uplands	912,000	304,892
Vesterbottens	1,020,000	6,650
Kristinehamns	900,000	373 50
Borås	600,000	75,310
Södermanlands	600,000	96,114 67
Kalmar	1,440,000	159,820 —
Gotlands	611,100	62,275 —
Bohusläns	600,000	94,916 84
Hernösands	900,000	600,000
Helsinglands	900,000	600,000
Oskarshamns	1,098,000	6,606 92
	33,767,880	10,088,365 30

Af Grundfondshypoteken kunna uttagas kronor 10,088,365: 30
Reservfondshypoteken utgjorde samma dag „ 1,992,001: 17
Således kunna de enskilda bankerna, utan
ändring i banklagen eller rubbning i nu be-
stående förhållanden, fritt disponera icke min-
dre än kronor 12,080,366: 47,
hvilka kunna såsom säkerhet till Riksbanken aflemnas.

Öfver 12,000,000 kronor kunde således de enskilda bankerna af
grundfondshypoteken uttaga, utan att banklagen därför behöfde änd-
ras. Nu påminner sig Herr Talmannen säkert, att Herr J. J. Ek-
man i förmiddags yttrade, att summan af utelöpande sedlar å fem
kronors valör utgör omkring 11,500,000 kronor. Följaktligen behöf-

ves intet annat, än att Riksbanken får såsom säkerhet dessa 12,000,000 kronor grundfondshypotek. För öfrigt, behöfver det vara endast grundfondshypotek, som till Riksbanken skulle lemnas såsom säkerhet? Icke visar det något stort förtroende för de enskilda bankerna att vilja bestämma, att dessa skola lemna säkerhet, jemförlig med grundfondshypotek, blott för att få göra en tjänst åt Riksbanken. En enda aktiebank har det förtroendet att af 20 enskilda banker mottaga vexlingsförskott till högre belopp än någonsin kommer att utlemnas från Riksbanken till 28 enskilda banker, och det utan all säkerhet, blott på grund af kontrakt. Man brukar icke heller begära säkerhet af folk, som skola utföra ett kommissionsuppdrag; och då man betänker, att Riksbankens risk blir fördelad på 28 enskilda banker, då deremot, på sätt jag nyss omförmålt, de enskilda bankernas risk koncentrerats på en enda aktiebank, måste dessa föreskrifter i afseende å säkerheten synas högeligen öfverdrifna. Jag påyrkar att grundfondshypoteken må förblifva orubbade enligt banklagens föreskrift, som blifvit i hvarje gällande bankoktroj intagen. Grundfondshypoteken hafva vigtigare ändamål än att tjena såsom säkerhet för vexlingsförskott; och det är så mycket mindre anledning att ändra banklagen i denna del, som, efter hvad Bankofullmäktige sagt, detta är en öfvergående bestämmelse, som blott skall gälla några år.

Jag anhåller om proposition på afslag och jag ber, att Herr Talmannen icke måtte anse ett sådant afslag på något sätt utgöra hinder för hvad som blifvit beslutadt i första punkten.

Herr Statsrådet Forssell: I olikhet med den siste ärade talaren anhåller jag, att Kammararen måtte betrakta den förevarande punkten såsom en ganska vigtig del af det Kongl. förslaget. Den har så till vida betydelse för genomförande af de ifrågasatta åtgärderna, som det utan densamma icke kan med fullkomlig trygghet påstås, att reformen icke skulle kunna på ett eller annat håll medföra tryckning å den allmänna rörelsen. Jag förstår emellertid ganska väl, att särskildt vid denna punkt mycken ömtålighet kan göra sig gällande, — en ömtålighet, som dock efter mitt förmenande beror på en icke fullt riktig uppfattning af grundfondshypotekens natur, och för att bemöta denna uppfattning vill jag först vända mig mot ett yttrande af en reservant, hvilken särskildt rigtat sina anmärkningar mot denna del af det Kongl. förslaget och hvilken åsiger blifvit under förmiddagen i det närmaste upprepade af en talare på södermanlandsbanken. Reservanten har gjort en sammanställning af grundfond och grundfondshypotek, af § 12 och § 30 i lagen för de enskilda bankerna, och har derigenom gifvit anledning till den föreställningen, att en minskning af grundfondshypoteken vore detsamma som en minskning af grundfonden, och att den Kongl. propositionen alltså innebure ett angrepp på denna senare, hvars oförytterlighet är i banklagen föreskrifven och hvilken jag skulle mycket draga i betänkande att på något vis inskränka. Reservanten har hänvisat på 12 paragrafens föreskrift derom, att grundfonden skall behållas oförytterlig såsom säkerhet för alla bankens förbindelser, och tillika om 30 paragrafens medgifvande att

*Indragning
af enskilda
bankers sedlar
å fem kronor.
(Forts.)*

*Indragning
af enskilda
bankers sedlar
å fem kronor.
(Forts.)*

använda grundfondshypoteken för sedlars inlösande yttrat, att detta medgifvande vore ett undantag från den allmänna regeln om grundfondens oförtytterlighet. Ja, mine Herrar, detta är detsamma som att jemföra bortskänkande af egendom med betalande af skuld och att förklara rätten att betala skuld för ett undantag från en förbindelse att icke bortskänka egendom. Förhållandet är, att 12 paragrafen förbjuder minskning af grundfonden genom utdelning till aktieegarne, det vill säga en åtgärd, som minskar bankens tillgångar utan att minska dess förbindelser, och som således verkligt kan tänkas leda till minskning af tillgångarnes öfverskott öfver förbindelserna. Den 30 paragrafen åter medgifver grundfondshypotekens användande för sedlars inlösen, det vill säga en åtgärd, hvarigenom bankens förbindelser minskas i alldeles samma mån som dess tillgångar, och hvarigenom således förhållandet mellan tillgångar och förbindelser, samt de förras öfverskott öfver de senare lemnas alldeles orubbadt.

Hvad är grundfond? Naturligtvis intet annat än det i lag stadgade öfverskott, en bank skall hafva i tillgångar utöfver sina förbindelser. Den är till exempel den million, hvarmed en banks tillgångar å 11 millioner öfverstiger dess förbindelser å 10 millioner. Minska tillgångarne till 10 millioner och förbindelserna till 9 millioner, eller de förra till 5 och de senare till 4 millioner — i hvarje fall återstår alltid öfverskottet af *en* million, och detta oberoende deraf huruvida minskningen skett å de i allmänt förvar nedsatta säkerheterna eller å de öfriga säkerheterna, under förutsättning allenast att förbindelserna och tillgångarne blifvit i samma mån minskade, och att de återstående tillgångarne med en million öfverstiga de återstående förbindelserna. Den likhet i namn, som finnes mellan grundfondshypotek och grundfond bör väl icke förvillade den, som ser till saken, och ännu mindre den omständigheten, att banklagen beskrifvit grundfondshypotekets historiska uppkomst, då den säger, att af den insatta grundfonden 60 procent skola förvandlas till grundfondshypotek, ty då det icke är förbjudet att utbyta dessa först inlagda grundfondssäkerheter emot andra värdepapper, så är det klart, att de förra inom icke synnerligen lång tid kunna vara helt och hållet eller till stor del utbytta mot andra af samma godhet. Paragrafens mening kan icke vara någon annan än den, att af bankens samtliga säkerheter skall vara satt i allmänt förvar ett så stort belopp, som motsvarar 60 procent af grundfonden.

Om det lyckats mig att vinna reservantens eller Kammarrens öfrige ledamöters medgifvande, att det icke existerar någon ovillkorlig, vare sig rättslig eller faktisk, förbindelse mellan grundfonden och grundfondshypoteken, och att följaktligen grundfondshypoteken kunna minskas utan att grundfonden minskas, så återstår att pröfva, huruvida grundfondssäkerheterna kunna antagas hafva någon särskild karakter, som gör att deras minskning skulle ofördelaktigt inverka på fordrings- egares eller delegares rätt. Jag håller mig då till det mången gång, i skrift och tal, framställda påståendet: grundfondshypoteken äro en i allmänt förvar nedsatt tillgång, afsedd som säkerhet för bankens samtliga fordrings- egare och till hvilken sedelinnehafvarne icke fått sig tillförsäk-

rad någon förmånsrätt. Hvad som är sant i detta påstående är, att då en bank upphör med sin verksamhet, utgöra de grundfondshypotek, som då finnas i behåll, en tillgång för bankens samtliga fordringsägare utan förmånsrätt för sedelinnehafvarne. Men detsamma gäller om alla de bankens tillgångar och fordringar, som vid sådant tillfälle finnas till bankens disposition. Måne dock denna sats innebära något som helst hinder emot dessa säkerheters användning under loppet af bankens verksamhet till förnöjande af de fordringsägare, hvilka sig till betalning anmäla? Nej, visserligen icke! Det är obestridligt, att om Kongl. Maj:t nu utan något medgifvande af grundfondshypotekens minskning påbjuder, att enskilda bankers rätt att utgifva sedlar å fem kronor skall upphöra den 1 Januari år 1880, så skulle inom det årets slut de fleste sedelinnehafvare hafva blifvit förnöjda, vare sig af den reserverade tillgång, banken hade vid årets början, eller af medel, som anskaffades genom föryttring af portföljsäkerheter eller genom indragning af bankens fordringar, förnöjda således genom en minskning af bankens tillgångar, och detta alldeles oberoende deraf att sedelinnehafvarne i dessa tillgångar icke hade någon förmånsrätt. Detsamma gäller naturligtvis om grundfondshypoteken: den omständigheten, att sedelhafvarne icke efter bankens upplösning till dem ega någon prioritet, innebär i sig intet hinder mot deras användning under loppet af bankens verksamhet till sedelhafvarnes förnöjande. För att något lagligt hinder skulle ega rum för deras användande till detta ändamål, borde uti banklagen finnas något stadgande derom, att grundfondshypoteken skola i hvarje fall oförtryckta bibehållas intill dess bankens verksamhet upphör och bolaget ställts under utredning; men något sådant stadgande finnes icke. Tvärtom, — det verkligen karakteristiska för grundfondshypoteken, det enda som rättsligen skiljer dem från bankens alla öfriga fordringar och tillgångar, är ett stadgande, som innebär den raka motsatsen till hvad jag nyss antog, det stadgandet nemligen hvarigenom grundfondshypotek, hvilka under bankens fortsatta verksamhet icke äro tillgängliga för förnöjande af depositionsinnehafvare eller andra fordringsägare, deremot kunna till sista skillingen användas för infriande af bankens sedlar. Då det nu är klart, att vid ett så olyckligt tillfälle som det, när sedelhafvare strömma till bankens lucka, det måste vara en bankstyrelse i högsta måtto angeläget att anlita alla lagliga utvägar till anloppets hejdande; då det knappt är tänkbart, att bankstyrelsen skulle förbise den utväg, som finnes i 30 paragrafen angifven, så är det klart, att den gemensamma rätt till grundfondshypoteken, som eventuellt skulle finnas för samtliga fordringsägare efter betalningsinställelsen, den reduceras till intet, emedan, innan denna skett, dessa grundfondshypotek antagligen blifvit till sedelinnehafvarnes förnöjande utlemnade. Det utmärkande för detta grundfondshypoteksinstitut, som vi lånat, ehuru i förändrad gestalt, från den Nord-Amerikanska banklagstiftningen, det som utgör grunden för dess tillvaro, är att det bildar en reserv, ett nödvärn för sådana tillfällen, då den sedelutgifvande bankens existens är hotad.

Om denna min uppfattning af grundfondshypoteket är riktig, torde deraf följa: först och främst att bankens öfriga fordringsägare hafva

*Indragning
af enskilda
bankers sedlar
å fem kronor.
(Forts.)*

*Indragning
af enskilda
bankers sedlar
å fem kronor.
(Forts.)*

ganska ringa intresse uti grundfondshypoteket; vidare att bestämmelsen om grundfondshypotekets minimum måste hafva vidtagits med hänsyn till storleken af den sedelutgifning, som grundfondshypoteket skulle värna, och slutligen att, om denna sedelutgifning, såsom nu är föreslaget, faktiskt nedsattes med en tredjedel, det är naturligt, att äfven grundfondshypoteket måtte få, i motsvarande proportion, nedsättas.

Jag är villig medgifva den ärade talaren på stockholmsbanken, att det alldeles icke är gifvet, att af en sådan ny bestämmelse som den nu föreslagna skulle följa ett allmänt nedsättande i verkligheten af grundfondshypoteken till 40 procent af grundfonden. Förhållandet är för närvarande, såsom han också antydde, att de enskilda bankerna, hvilkas grundfonder uppgå till omkring 58 millioner kronor, hafva grundfondshypotek af omkring 44 millioner kronor, och att alltså grundfondshypoteken utgöra omkring 9 millioner mer än det lagstadgade minimum af 60 procent af grundfonden. Åtta af de enskilda bankerna hafva grundfondshypotek motsvarande hela grundfonden; hos fem banker uppgå grundfondshypoteken till 95 à 70 procent, hos nio till 70 à 61 procent och hos de sex återstående till jemnt 60 procent af grundfonden. En stor mängd af rikets enskilda banker skulle otvifvelaktigt utan något som helst anlitande af hvad som ligger i grundfondshypotek kunna anskaffa säkerhet för vaxlingsförskottet; några andra minskade måhända de öfverflödiga grundfondshypoteken för att använda dem på samma sätt; andra åter, hvilka icke skulle vara i tillfälle att enligt nu gällande bestämmelser minska grundfondshypoteken, skulle utan tvifvel ändå kunna möta sedelindragningen antingen genom uppsägning af utestående fordringar eller genom tillfälligt anlitande af 30 paragrafens bestämmelse. Men denna paragraf anvisar tydligen en nödfallsutväg, och en bank kommer antagligen icke, så länge grundfondshypotekets minimum är satt till 60 procent af grundfonden, att deri ingripa utan i yttersta nöd. Förr uppsäger den så många fordringar som möjligt för att skaffa säkerheter för vaxlingsförskottet och möta sedelindragningen, eller vidtager den en inskränkning uti den allmänna lånerörelsen.

Hvarje af reformen möjligen föranledt tryck på affärsställningen har jag för min del ansett böra på allt sätt undvikas, och det är därför som det föreslagits, att grundfondshypoteken måtte på anfördt sätt få användas. Om nu icke detta medgifvande lemnas, så vågar jag icke ansvara för att ej åtgärden möjligen på ett eller annat håll kan vålla någon olägenhet.

Jag har nu angifvit de grunder, enligt hvilka jag anser, att nämnda säkerheter skulle kunna utan våda för bankerna, utan våda för allmänheten och i full öfverensstämmelse med deras egentliga natur och uppgift nedsättas till 40 procent af grundfonden. Det återstår för Kamraren att pröfva, huruvida Kamraren finner sig böra bevilja denna lättnad för reformens genomförande.

Herr Mannerskantz:

Herr Wijkander: Det kan visst hända, såsom den siste talaren sade, att det icke lönar mödan att yttra sig i denna punkt; men jag måste

ändå bedja Kammaren att i största korthet få uttala mina åsigtter i frågan. Jag ber då först att få säga, att, så smickrande det än kan vara, att Herr statsrådet och chefen för Finansdepartementet sysselsatt sig med min reservation och särskildt vändt sig till reservanten, så känner jag mig likväl icke öfvertygad af hvad Herr statsrådet har yttrat. Huru väl man än må lägga sina ord, så står dock den sanningen kvar, att ju mera man tager bort, desto mindre blir det kvar. Om också i § 12 af gällande banklag finnes den försäkran, att insatt grundfond skall utgöra säkerhet för bankens utelöpande och gällande förbindelser af *alla* slag, så kan väl icke bestridas, att detta nödvärn, såsom Herr statsrådet sjelf kallade det, är förminskadt, när man tagit bort en del deraf och lemnat den såsom säkerhet åt en särskild fordringsegare; det är ju naturligt, att man derigenom minskar säkerheten för de andra fordringsegarne, om också detta i solidariska banker icke har så mycken betydelse, därför att solidariteten der just är det, som utgör bankens styrka, men nog kan allmänheten börja att fundera på, hvad det vill säga att af denna säkerhet, som ligger för *alla* — och att så är förhållandet torde Herr statsrådet icke kunna förneka — en tredjedel skall tagas bort, att *en enda* fordringsegare, nemligen Riksbanken, skall få för sin räkning plocka ut de bästa säkerheterna, så att blott två tredjedelar af grundfondshypoteket ligger kvar till säkerhet för de *öfriga* fordringsegarne. Det ligger mycket nära till hands att, såsom det också hände inom det Sammansatta Utskottet, man på den invändningen svarar: "ja, det kan väl hända att någon drager öronen åt sig, men då har han sex månader på sig att säga upp sina penningar, inran den nya förändringen blir gällande." Men, mine herrar, det är just deri, som faran ligger, och det är också därför, som jag för min del har satt mig emot denna förändring och anser den såsom farlig; den *kan* åtminstone föranleda tili en förminskning af allmänhetens förtroende till bankerna, då dessa grundfondshypotek ligga till säkerhet för *alla* och utgöra ett nödvärn mot *alla* anlopp, således äfven dem som benämnas uppsägningar. Hvad det formella af saken angår, så är jag icke rätte mannen att derom yttra mig, ty jag är icke någon debattör; för öfrigt har denna sida af saken under dagens lopp skärskådats af en öfverlägsen, härtill vida mera lämplig ledamot af Kammaren. Man har emellertid icke mycket lyssnat dertill, och då är det nog för mig förgäfvets att derpå inlåta mig; men att det Sammansatta Utskottet har ändrat lagen, ehuru Kongl. Maj:t icke framställt någon begäran derom, är dock ett *indirekt* bevis derpå, att Utskottet ansett att en lagförändring varit af nöden, innan den i frågavarande åtgärden *lagligen* kan ske. Jag vågar för min del påstå, att äfven om den i fråga varande förändringen sker och kan ske lagligen, så skadar den de enskilda bankerna och rubbar deras kredit. Jag yrkar därför fortfarande afslag å det föredragna momentet.

*Indragning
af enskilda
bankers sedlar
å fem kronor.
(Forts.)*

Friherre af Ugglas: Herr Talman, mine Herrar! I likhet med de sista tvenne talarne anser jag det verkligen vara betänkligt att bifalla hvad Utskottet i denna punkt har föreslagit. Det lär väl icke kunna bestridas, att en af de viktigaste bestämmelserna i lagen om enskilda

*Indragning
af enskilda
bankers sedlar
å fem kronor.
(Forts.)*

banker är den bestämmelsen, som handlar om grundfonden och dess behandling. Den stadgar, såsom här har blifvit anmärkt, alldeles oförtydligt, att af grundfonden skola minst 60 procent vara inbetalda och förvandlade till grundfondshypotek. Således stadgar denna banklag oförtydligt, att allenast 40 procent af grundfonden få användas i bankens rörelse, hvaremot 60 procent skola vara förvandlade i grundfondshypotek, hvars beskaffenhet finnes särskildt angifven och är sådan, att dessa hypotek skulle innebära den största möjliga säkerhet. Nu tillåter jag mig fråga, om det icke är betänkligt att rubba en sådan hörnsten, om jag så får säga, i sjelfva banklagen eller att under pågående oktroy rubba den säkerhet, som en stiftad bank har att erbjuda allmänheten, och tillika, såsom jag kan finna, äfven rubba förhållandet aktieägarne emellan.

Vidare innehåller Banklagen alldeles oförtydligt, att dessa grundfondshypotek skola utgöra en reserv för sjelfva sedelutgifningen. Det står nemligen i § 30, att större eller mindre del af grundfondshypoteken får med Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes tillstånd anlitas, i den händelse svårighet för banken skulle uppstå att infria sina utelöpande banksedlar. Således utgöra dessa grundfondshypotek en reserv för sjelfva sedelutgifningen, som jag icke tror, att man bör rubba. Skulle det ock, som här af Herr statsrådet och chefen för Finansdepartementet blifvit uttaladt, vara det rigtiga, så skulle ju hela stadgandet om "grundfond" och "grundfondshypotek" kunna anses vara öfverflödig.

Nu står det likvisst i lagen, och på grund af denna lag hafva banker blifvit stiftade; och allmänheten har på grund af denna lag och med vetskap om densamma insatt sina penningar och sina medel i en bank, och jag tror icke det vara riktigt väl betänkt att då rubba den säkerhet, som ovilkorligen, man må säga hvad man vill, ligger i detta stadgande, att det skall finnas fullgoda papper såsom grundfondshypotek. Jag vill icke förneka, att, enligt hvad Herr statsrådet och chefen för Finansdepartementet upplyst, det ju kan vara en möjlighet, att för en eller annan bank skulle uppstå svårighet att begagna sig af detta vaxlingsförskott, som man beviljade bankerna; men i allmänhet tror jag icke det blifva förhållandet, och vi hafva hört uppgifvas, att de flesta banker hafva redan mer än 60 procent inbetalda i sina grundfondshypotek, hvilka alldeles saklöst skulle kunna användas för ändamålet. Men om för en eller annan bank det skulle visa sig svårt att genomföra den reform, som redan blifvit af Första Kammaren beslutad, så hemställer jag, om man icke kan något se tiden an, innan man vidtager en sådan rubbning som den ifrågavarande. På sätt här blifvit beslutadt, kommer icke frågan om 5-kronesedlarnes indragning att träda i verket förr än vid ingången af nästa år; kan man då icke se tiden an tilldess åtminstone, om det skulle visa sig medföra några svårigheter, hvilket jag för min del icke tror det kommer att göra. Jag tror, att det är farligt att rubba grundvalarne i en ekonomisk och finansiell författning och det allra helst, när det efter all anledning icke kommer att visa sig behöfligt. Då tror jag för min del, att Första Kammaren handlar rättast i att biträda Herr Mannerskantz' yrkande om afslag.

Grefve Hamilton, Henning: Med Herr statsrådet och chefen för Finansdepartementet instämmer jag deruti, att den nu föredragna punkten är af allra största vikt. Jag kan äfven instämma med honom i den skilnad, som förefins mellan grundfond och grundfondshypotek. Grundfonden utgör naturligen öfverskottet af bankens tillgångar jemförda med dess fordringar, under det att grundfondshypoteken utgöras af handlingar, i afseende på säkerheten pröfvade af vederbörande auktoritet och deponerade i allmänt förvar. I afseende på bankens ställning är det ganska klart, att dess grundfond eller öfverskottet af dess tillgångar, jemförda med dess fordringar, kan vara af en mer eller mindre säker beskaffenhet, hvaremot en grundfondshandling, som är deponerad i allmänt förvar och till sin beskaffenhet pröfvad af vederbörande auktoritet, måste vara af bästa slag.

Det är sålunda ingalunda likgiltigt, om grundfonden finnes endast i ett räkningsöfverskott eller i *handlingar*, hvilkas säkerhet är otvivelaktig. Och det är därför, som det för bankerna är af ganska stor vikt, att allmänheten vet, att åtminstone en ganska betydlig del af den summa, som utgör grundfonden, är tillgänglig i säkra papper. Efter min öfvertygelse skulle ganska många, som nu med förtroende insätta sina penningar i en bank och inlåta sig i transaktioner med densamma, tveka, så vida de icke visste, att det i yttersta hand funnes en säker tillgång, hvilken bankens delegare icke kunna mellan sig fördela förr, än dess fordringsegare äro till sista öret betalda. Om också den 30 § i Kongl. kungörelsen den 12 Juni 1874 lemnat ett tillfälle för banken att afhända sig en del af dessa grundfondshypotek, betyder det alldeles icke, att lagstiftaren ansett det vara likgiltigt, om de funnos till det af honom bestämda belopp. I händelse af en ansträngning genom sedeluttagning på banken, får icke en del af grundfondshypoteken användas, för att förekomma bankens stängning, utan Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes medgifvande. Men detta förutsätter naturligtvis en pröfning af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande. Och hvad skulle denna pröfning innefatta? Den skulle naturligtvis icke innefatta blott det, att banken behöfver, för att kunna vexla in sina sedlar, afhända sig en del af grundfondshypoteken, utan den skulle dessutom innebära den frågan, huruvida bankens ställning är sådan att, utan fara för de öfriga fordringsegare, detta grundfondshypotek kan öfverlemnas till förnöjande af fordringsegarne af ett särskildt slag, nemligen dem, som äro innehafvare af bankens sedlar.

Efter min öfvertygelse är en förändring af denna paragraf så farlig, att, om icke det vore bankens rätt att neka en lott-egare att utgå ur banken, skulle jag icke, om förslaget bifölles, ett ögonblick tveka att afhända mig för ganska godt pris mina lotter i den bank, i hvars styrelse jag har äran att deltaga. Jag lemna derhän, huruvida en sådan lagstiftning rätteligen bör ega retroaktiv verkan. Men sannolikt skall det tolkas så, att, då Konung och Riksdag hafva underkastat lagen en förändring, så måste den åtlydas, och således, oberoende af den oktroj, banken erhållit, och på hvilken såväl dess

*Indragning
af enskilda
bankers sedlar
å fem kronor.
(Forts.)*

*Inrågning
af enskilda
bankers sedlar
å fem kronor.
(Forts.)*

delegare som dess fordringsegare hafva litat, får man hålla till godo med och mottaga följden deraf.

Man kan nu visserligen säga, att det beror på hvar och en bank att icke begagna sig af tillåtelsen att afhända sig en del af grundfondshypoteken, om han fruktar att derigenom förlora förtroendet; men allmänheten får icke veta, — åtminstone vet jag knappast, huru den skulle få veta i hvarje ögonblick, huruvida banken har i behåll sina grundfondshypotek eller icke, och den misstanken, som sjelfva lagen kastar mot bankerna, att de i detta fall icke hafva tillgodosett sina fordringsegares bästa, kvarstår således, antingen man begagnar sig af denna förmån eller icke.

Här har blifvit framkastad den tanken, att det skulle ingenting betyda för fordringsegarne, emedan den, som har penningar i banken deponerade, kunde säga upp dem, då han från den 1 Januari nästa år utbekommer sina penningar. Detta gäller dock endast för sådana fordringsegare, som icke hafva längre depositioner än på sex månader, men för dem, som hafva depositioner på 12 månader, gäller det icke; de få underkasta sig följderna af förändringen i banklagstiftningen. Dessutom tror jag, att en åtgärd, som skulle nästan framtinga ett anlopp på depositionsräkningen i bankerna, icke skulle vara till allmänhetens fördel. Bankerna måste naturligtvis rätta sig efter omständigheterna; de få väl, i händelse depositionerna minskas, upphöra med sina utlåningar, och beviljande af kreditiv; med ett ord inskränka sin verksamhet såvidt möjligt är, och för bankerna sjelfva har det ingen annan påföljd, än att vinsten af dess rörelse måste minskas, och detta få lottegarne underkasta sig. Men för allmänheten är det utan tvifvel betänkligt, och äfven ur dess synpunkt anser jag således förändringen vara ganska vådlig.

Det finnes slutligen två omständigheter, som göra den för mig motbjudande; den ena är, att den är aldeles öfverflödigt. Det har redan visat sig, att bankernas öfverskott af grundfondshypotek utöfver 60 procent skulle vara fullt tillräckligt för att betäcka, — om man tager det för alla banker gemensamt — den insättning i riksbanken, som kunde blifva behöflig för att mottaga ett mot femkrone-sedlarne svarande vaxlingsförskott. Men oberoende häraf, så är ju ställningen nu, efter Kammarens redan fattade beslut, helt enkelt den, att om en enskild bank vill åtaga sig bestyret att vara vaxlingskontor åt Riksbanken, och Riksbanken är benägen att för det besväret bevilja denna bank ett förskott mot en viss ränta, så är aftalet fritt å ömse sidor; enskilda banken erbjuder sådan säkerhet som fullmäktige i Riksbanken godkänna, och saken låter sig helt enkelt anordnas utan att man behöfver därför vidtaga några undantagsåtgärder. Det, som är ännu viktigare, är, att af det följande i betänkandet visar sig, att fullmäktige och Utskottet ansett denna fråga vara af beskaffenhet, att den åstadkommer ganska väsentliga förändringar i de föreskrifter, som måste gifvas för Riksbanken. Riksbanken måste, om detta vinner Riksdagens bifall, öka sin grundfond, efter Utskottets åsigt. Den måste också öka sitt guldförråd, den måste öka sin sedelutgifningsrätt. Huruvida detta är välbetänkt, vill jag nu icke afhandla; vi komma se-

*Indragning
af enskilda
bankers sedlar
å fem kronor.
(Forts.)*

dan till dessa punkter. På mig verka alla dessa föreskrifter derhän att, om de också icke gälla de enskilda bankerna, så skulle jag ur Riksbankens intresse anse mig pligtig att på denna grund yrka afslag. Jag gjorde det icke på första punkten derföre att, ehuru jag ansåg den onödig, jag likväl icke ansåg den egentligen skadlig. Den var alldeles likgiltig för den bank jag närmast känner och, såsom jag föreställer mig, för de allra flesta enskilda banker. Men denna punkt är en lifsfråga för dem, och derföre måste jag förena mig med dem, som yrka *afslag* på det föredragna momentet.

Herr Ekman: Jag skulle icke hafva något emot att biträda det förslag, som blifvit af flere föregående talare uttaladt med afseende på denna punkt, såvida det öfverskott af grundfondshypoteken, som här har blifvit uppgifvet förefinnas, vore något så när lika fördeladt på de särskilda bankerna. Men då detta icke är förhållandet, utau åtskilliga banker hafva ända till 100 procent grundfondshypotek, då andra banker icke hafva mer än omkring 60 procent, och ett icke ringa antal har ett sådant lägre belopp, hvarför det för dem verkligen kunde medföra svårighet, om icke Kammaren bifaller denna punkt, så får jag för min del yrka bifall till densamma. Jag gör detta af ett ytterligare skäl:

att grundfondshypoteken på intet sätt minskas derigenom, att de förflyttas från ett håll till ett annat;

att de banker som önska lemna annan säkerhet än grundfondshypotek äro derifrån fullkomligt oförhindrade;

att den minskning i säkerhet, som derigenom beredes bankens öfriga fordringsegare, af hvad namn de vara må, icke är af någon betydighet, i synnerhet som sedelutgifningsrätten samtidigt dermed minskas med ytterligare 50 procent;

att bankdelegarnes ansvarighet på intet vis ökas genom den föreslagna åtgärden;

att hypotisering af hvad som af grundfondshypoteken öfverskjuter 60 procent, likasom af *annan* bankens egendom till säkerhet för vaxlingsförskottet (hvilken icke kan förnekas), verkar lika mycket till minskning af de öfrige fordringsegarnes säkerhet.

Då det slutligen kan vara tvifvelaktigt, om Kongl. Maj:t gifver sin sanktion åt förslaget, i händelse Kammaren icke antager denna punkt, kan jag icke annat än yrka bifall till densamma.

Grefve Mörner, Oscar: Det är för mig svårt att förstå, hvarför man skall fästa så mycken vikt vid denna punkt. Jag vill blott erinra att grundfondshypoteken lära, enligt lemnad uppgift, utgöra för närvarande cirka 44 millioner kronor; deremot ansvara de enskilda bankerna för depositioner af omkring 160 à 180 millioner. Vidare finnes äfven på upp- och afskrifningsräkning ett antal millioner; vidare ansvaras för utelöpande sedlar, alltsammans troligen ej under 200 millioner. Om vi då bevilja öfverflyttning af bankernas grundfondshypotek med 20 procent eller icke fulla 15 millioner, och dessa uti Riksbanken deponerades, kan man då antaga, att underrättelsen derom

*Indragning
af enskilda
bankers sedlar
å fem kronor.
(Forts.)*

skulle i landet minska förtroendet till de enskilda bankerna? "De hafva", säger man, "deponerat 15 millioner." "Hvar?" "Jo, i Riksbanken." "Hafva de förlorat dem?" "Nej, visst icke! Våra banker, som uppbära vaxlingsförskott, få nog en gång igen dessa hypotek." För öfrigt är det blott fråga om 15 millioner, som sålunda deponeras och för den jemförelsevis med bankernas rörelse, mindre betydliga affären vill väl ingen anse bankernas ställning osäker. Jag har varit, jag kan säga det, deponent i en enskild bank i många år, fast icke till stora belopp, men har icke förr än i vinter tänkt på grundfondshypotek, knappast kommit ihåg att det funnits, och jag vågar tillika påstå, att af deponenterna i enskilda banker är det 99 af hundra, som icke hafva en aning om hela förhållandet med grundfonden, nemligen i dess ordnande såsom hypotek, och på hvilkas förtroende till bankerna den omständigheten icke i någon mån kommit att inverka. Då å andra sidan Riksbanken underkastas en så stor påkänning för de enskilda bankernas räkning, som att aflemla dessa vaxlingsförskott, är det då för mycket, att staten begär denna lilla fond af de enskilda bankernas tillgångar, såsom en säkerhet? Det må vara, att det finnes en bankinrättning här i staden, fastän icke sedelutgifvande, som åtnjuter det största förtroende af de andra bankerna; och jag har icke skäl att anse det annat än välförtjent. Men en annan sak blir med Riksbanken, som skötes efter olika grunder och på annat sätt än vanliga affärsbanker, och det är icke origtigt, att den får söka att skydda sig själf och erhålla sådane säkerheter, som böra vara de bästa.

Jag för min del kan icke annat än på det högsta tillstyrka, att Kammaren ville bifalla detta moment, hvilket jag anser vara af stor vikt. Men jag får äfven tillägga, att jag för min del icke kan bifalla detta moment enstaka: ty såsom detta innebär, att privatbanklagen icke skall gälla, och att i strid med innehållet i dess 15 § en del af grundsäkerheten skall få tagas ur det förvar, der den ligger, så kan jag icke förstå, att detta kan ske på annat sätt än att lagen ändras, såsom äfven Utskottet föreslagit. Det 4:de momentet betingar ovilkorligen det 5:te, eljest blir det en sådan lagstiftningsåtgärd som icke är laglig. Jag skulle derföre hafva önskat att dessa moment föredragits på en gång, och ej skilts åt.

En talare vill skjuta upp saken till nästa år och icke nu stadga något i fråga om grundfondshypoteken. Men det må icke bifallas. Ty, ha vi en gång lemnat vaxlingsförskott ur Riksbanken utan att stadga om erhållande af de önskade säkerheterna, så tror jag icke att de erhållas sedan.

De enskilda bankernas intresse är icke svagt, och de sakna verkligen icke krafter för förfäktande af sina rättigheter så, att skall kontrakt göras upp till Riksbankens bästa, är det skäl att nu icke släppa tillfället ur händerna, utan ordna saken så att Riksbankens nytta och säkerhet blifver på ett tillfredsställande sätt iakttagen. Riksbankens andel i denna affär är det, som mest bekymrar mig. Men jag vill dock antaga, att det icke kommer att inverka på dess säkerhet, ehuru det kan inträffa, att bankens vinst blir till en tid mindre än den hittills varit. Vill man en förändring, måste man också bära följderna.

Jag ville icke yrka på en förändring. Men då den är i fråga kan jag ej motsätta mig den ensam och allra minst denna paragraf, på hvilken jag anhåller om bifall under förutsättning, att äfven 5:te momentet bifalles.

*Indragning
af enskilda
bankers sedlar
å fem kronor.
(Forts.)*

Herr vice Talmannen: Den siste ärade talaren stälde detta moment i sammanhang med frågan om den säkerhet, som Riksbanken skulle erhålla för de vaxlingsförskott, som Riksbanken skulle lemna de enskilda bankerna. Denna omtanke är aldeles öfverflödig, ty i första momentet heter det att vaxlingsförskott skall erhållas "mot säkerhet, som af fullmäktige godkännes", och äfven om rättighet lemnas de enskilda bankerna att taga dessa säkerheter vare sig ur grundfonden eller från annat håll, så lära ju fullmäktige noggsamt tillse, att säkerheten blir tillfredsställande.

Hvad sjelfva momentet i öfrigt beträffar, så får jag säga, att jag instämmer med dem, som anse att det bör afslås. Jag misskänner aldeles icke den omtanke om de enskilda bankernas rörelse och den deraf beroende allmänna rörelsen, som gjort sig gällande vid denna framställning, men jag tror icke, att det behöfves en sådan åtgärd, som här är föreslagen för att bankerna i regeln skola kunna begagna de fördelar, som i öfrigt genom beslutet blifvit ställda till deras förfogande. Det har blifvit upplyst -- och äfven chefen för Finansdepartementet har erkänt det -- att det ojemförligt största antalet enskilda banker redan innehafva grundfondshypotek till belopp icke obetydligt, för många betydligt öfverstigande 60 procent, och att det således endast är för ett ringa fåtal, som föreskriften möjligtvis skulle behöfvas; men det är aldeles icke säkert, att det ens behöfves för dessa banker, ty de allra flesta innehafva säkerhetshandlingar och obligationer, hvilka icke ligga i grundfonden, och hvilka ju kunna vara af den beskaffenhet, att de kunna såsom säkerhet godkännas.

Jag har för min del två betänkligheter mot att tillstyrka bifall till förslaget. Den första är, att grundfondshypoteket enligt banklagen är den yttersta säkerheten för sedelutgifningsrätten, och att det följaktligen ligger en trygghet för att de enskilda bankerna skola kunna fullgöra den viktiga del af sina åligganden, som består i att genast kunna invexla sina sedlar, derigenom att grundfondshypoteken äro orörda; och det är aldeles icke det samma, om 20 procent af dessa grundfondshypotek ligga såsom säkerhet för den sedelvalör, hvilken i allmänhet är den som minst ofta återkommer till bankluckan och minst besvärar banken; det är icke detsamma, att grundfondshypoteket derigenom nedgår till 40 procent i stället för 60 procent, om det verkligen skulle behöfvas att för den mera maktpåliggande sedelutgifningsrätten anlita dessa grundfondshypotek.

Den andra betänkligheten är, att krediten är någonting så ömtåligt, att man icke bör göra något, som kan gifva anledning att rubba förtroendet till de enskilda bankerna, och onekligt är, att sjelfva tanken att en del af grundfonden är förvandlad i vissa ösvikliga säkerheter, som äro undandragna bankens allmänna rörelse utan ligga såsom en fast grund för dess verksamhet, är något som i hög grad

*Indragning
af enskilda
bankers' sedlar
å fem kronor.
(Forts.)*

ingifver förtroende till banken, och denna grundtanke ligger just i banklagen. Huru många som fästa sig dervid, vet man icke, men detta är emellertid icke något skäl till att rubba denna grund. Jag tror för min del icke, att reformen i ringaste mån kan bero af bifall till eller afslag å denna paragraf.

Jag anhåller vördsamt om afslag derå.

Herr Wærn, Carl Fredrik: Det förefaller mig, som om de följder, man vill utdraga af ett afslag eller bifall till denna punkt å ömse sidor blifvit framställda något för stora. Lika med flere talare anser äfven jag, att då grundfondshypoteken utgöra en säkerhet icke blott för innehafvarne af de enskilda bankernas sedlar utan för alla deras oprioriterade fordringsegare, så bör det genom lagen föreskrifna minimum af dem icke nedsättas därför, att femkronesedlarne skola indragas, men jag anser det dock böra erkännas att då enligt samma förslag bankernas sedelutgifningsrätt skulle minskas med half annan gång värdet af de pantsatta säkerheterna, så måste det belopp i sedlar, som af en bank, hvilken på detta sätt nedsatt grundfondshypoteken, kan hållas ute i allmänna rörelsen, äfven blifva i samma förhållande minskadt, och det således för deras inlösen behöfvas så mycket mindre grundfondshypotek. Då emellertid Riksdagen icke först år 1874, såsom Herr Mannerskantz trodde, utan redan år 1864 beslöt, att grundfondshypoteken, om de minskades, skulle återbringas till deras förra belopp, så förefaller det mig, som om det nu vore en allt för stor inkonsequens att helt och hållet upphäfva den bestämmelsen.

Den framställning Herr Finansministern gjorde af lagen var mycket riktig, men då han sade, att det var likgiltigt och icke betydde något för öfrige fordringsegare, huruvida dessa grundfondshypotek funnes eller icke, förutsatte han endast ett af de fall, som kunna förekomma. Han antog nemligen, att det af sedelinnehafvarne skedde en rusning till en bank, hvarigenom den blef tvungen att uttaga sitt grundfondshypotek för att kunna inlösa sina sedlar, och att, när sedan andra fordringsegare kommo, så fans det ingenting för dem. Ja, det är mycket sant, men dels har dervid redan en talare på södermanlandsbanken erinrat, att det skall ske efter pröfning af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som väl lärer tillse, att banken ställes under konkurs, om andra fordringsegare skulle blifva lidande, dels kan väl en bank komma på obestånd af andra orsaker än blott den att större belopp sedlar presenteras till inlösen, än banken har förmåga att betala. Men vare härmed huru som helst, så har denna bestämmelse blifvit antagen gemensamt af Riksdag och Kongl. Maj:t till att vara något lugnande och utgöra en säkerhet, och då förefaller det mig, att det är oträngdt mål att upphäfva den och reducera grundfondshypoteket till blott 40 procent. Och hvarför skulle det ske? Jo, därför, att man mot privatbankernas vilja och utan deras hörande nu dekreterar, att de skola inlösa sina femkronesedlar; därför att man tvingar dem dertill, har man ansett, att man icke också bör tvinga dem till att hålla så stora grundfondshypotek, som de hittills gjort. Men bankerna hafva ju mycken annan stor rörelse, och meningen med paragrafen, sådan den

nu är, har väl varit den, att allmänheten under alla möjliga omständigheter skall veta, att så och så stor del af bankens kapital ligger i grundfondshypothek, d. v. s. i en äfven af myndigheter pröfvad, utmärkt säkerhet, och dermed får således icke spekuleras i affärer, som kunna vara farliga, utan detta skall banken hålla i goda papper såsom ett nödvärn, och då förefaller det mig, såsom redan är sagdt, inkonsequent af Riksdagen att nu vilja upphäfva denna bestämmelse och reducera de 60 procenten till 40 procent. Jag är icke säker på, om afslag af punkten är det bästa eller om icke saken möjligen kan blifva hjälpt derigenom, att man väl tillåter bankerna att minska sina grundfondshypotek, men äfven i detta fall ålägger de banker, som vilja begagna sig af den fullmakt, som är ifrågasatt för dem, att utan vidare kunna använda sina grundfondshypotek till att dermed inlösa sina femkronesedlar, att man, säger jag, ålägger dem samma bestämmelse, som nu finnes, nemligen att de, derest de af nödtvång skulle behöfva använda sina grundfondshypotek, så fort som möjligt skola återbringa säkerheterna till behörigt belopp.

*Indragning
af enskilda
bankers sedlar
å fem kronor.
(Forts.)*

Den siste talaren sade att han trodde, att det icke skulle vara behöfligt för bankerna och att man därför gerna kunde afslå förslaget; men jag tror, att han, likasom Herr Mannerskantz, som talat om, att saken är så ringa, anser att det blott är fråga om 15 millioner för samtliga banker. Ja, det är sant, då man talar om dem alla gemensamt, men för hvar och en af de banker, som blott hafva 60 procent i grundfondshypothek och nu skola blifva tvungna att inlösa alla sina femkronesedlar, kan det ju möjligen uppstå någon förlägenhet, om de icke dertill få använda grundfondshypoteken, och man bör då gifva dem tid att återbringa säkerheterna till 60 procent. Jag kan icke anse de skäl, som blifvit anförda, vara tillräckliga att upphäfva bestämmelsen om 60 procent och tillåta bankerna att reducera dem till 40, men anser det böra undersökas huruvida det icke möjligen finnes banker som kunna komma i förlägenhet, derest de måste inlösa sina femkronesedlar utan att få använda sina grundfondshypotek, och huruvida det icke i sådant fall vore lämpligt att bestänna att de få göra detta, men att säkerheterna så fort som möjligt skola återbringas till det behöriga beloppet eller 60 procent. Jag anhåller i sådant syfte om återremiss af det föredragna momentet.

Herr Wallenberg: Herr Finansministern behagade gifva oss en upplysning, som åtminstone för mig var alldeles ny, nemligen den, att grundfonden och grundfondshypotek vore ungefär det samma. Jag kan för min del icke finna, att det är det samma, utan jag anser, att grundfondshypoteket är den del af grundfonden, som är dragen ur rörelsen och placerad i taka händer och som icke får pantsättas efter den lag, som ännu gäller. Vigten af denna bestämmelse ligger deri, att icke allting i en bank skall kunna pantsättas, så att, om det händer en olycka, man skall komma till tomt hus och mötas af den underrättelsen att ingen tillgång finnes. Vi hafva haft det föga uppbyggliga spektaklet af en kreditinrättning, en aktiebank, der det icke fans någonting till oprioriterade fordringsegarnes förnöjande utan allt

Indragning
af enskilda
bankers sedlar
å fem kronor.
(Forts.)

var pantsatt; i det fallet hade det allt varit väl, om det funnits något grundfondshypotek, och i andra länder finnes det också bestämmelser derom, att äfven *anonyma* bolag skola sätta i taka händer en del af sina fonder, som icke kan för någon särskild bolagets guld pantsättas. Det är så klart och tydligt, att så bör vara förhållandet, och man har alltid, då dessa lagar diskuterats, ansett den nämnda bestämmelsen vara af största vikt; men besynnerligt nog framträder den nu varande Finansministern och vill göra en rubbing härutinnan. Det är så mycket besynnerligare, som det är alldeles säkert, att sådant icke behöfves, och det är vidare besynnerligt därför, att man derigenom trampar banklagen under fötterna.

Beträffande femkronesedlarnes indragning, stod det förbehållet i alla oktrojer, att Kongl. Maj:t hade rättighet att indraga dem, men i afseende på grundfondshypoteken står det icke i någon oktroj, att Kongl. Maj:t har rättighet att medgifva att de minskas till 40 procent. Nu vill man genom ett Riksdagsbeslut och en Kongl. kungörelse ändra dessa oktrojer och förklara dem vara af noll och intet värde, ehuru de äro beviljade på 10 år och utan förbehåll; det är ett förfaringsätt, som vittnar om, att man anser sig kunna förfara huru godtyckligt som helst med de enskilda bankerna, och på det sättet hoppas man kunna uttrötta bankdelegarne för att derigenom komma de enskilda bankerna att upphöra. För att gifva exempel på, huru ledigt och jag kan gerna säga lättsinnigt man betraktar denna sak, vill jag nämna, att en ledamot af Kammaren, som är af samma mening, som den hvilken den ärade Finansministern här förfäktat, senast i går sade till mig, då jag fäste hans uppmärksamhet derpå, att rubbing af grundfondshypoteken kunde komma att inverka menligt på bankernas kredit: "ja, det gör ingenting, ty den Kongl. kungörelsen kan icke utfärdas förr än i slutet af maj och träda i kraft först den 1 Januari 1880, och då har ju allmänheten tid att säga upp sina sex månaders depositioner". Det är verkligen ett minst sagt egendomligt resonnement, och jag är öfvertygad, att i fall förslaget blifver lag, så kommer det att verka till försvagande af deponenternas säkerhet. Jag anser för min del att den bankstyrelse, som går in på att lemna ut grundfondshypotek under löpande oktroj, handlar mot lagen och sin pligt, och jag anser icke, att tillåtelse dertill kan lagligen meddelas ens af Kongl. Maj:t och Riksdagen. När ett assurancesbolag förändrar sin bolagsordning eller sina fonder, så fordras med rätta af Kongl. Civildepartementet, att alla fordringsegarnes rätt först skall blifva tillgodosedd; ingen sådan förändring får ega rum, förr än assurancespolicerna löpa ut och ingenting får öfver hufvud ske, som kan försvaga ställningen och inkräkta på fordringsegarnes intressen. Detta är ju mycket riktigt, men *här* anses det för ingenting, och *här* går det så långt, att en ärad talare, som är mycket ifrig att rekonstruera bankerna på detta sätt, sade, "att det gör det samma, om grundfondshypoteket är pantsatt eller ej, ty det är ju i allt fall grundfondshypotek"; men jag påstår deremot, att om det är pantsatt, så är det icke längre grundfondshypotek utan en *utbrytning* af grundfondshypoteket. Jag tror icke, att i de begge stora frågor, som nu

anses vara så beroende af hvarandra, någon enda i denna Kammare skall vika från sina åsigter, äfven om Första Kammaren icke skulle medgifva att en af grunderna för vårt inhemska bankväsende nu rubbas. Att förminska grundfondshypoteken anser jag farligare än att indraga femkronesedlarne.

*Indragning af
enskilda bank-
kers sedlar å
fem kronor.
(Forts.)*

Jag vidhåller mitt yrkande om *afslag* å det föredragna momentet.

Herr Samzelius: Den siste ärade talaren har icke haft något emot, att de enskilda bankerna skola till Riksbanken öfverlemnna säkerheter och fullgoda säkerheter för de vaxlingsförskott, de skulle få mottaga. Jag kan icke förstå, att de enskilda bankernas ställning skall det allra minsta försämrans, om de taga dessa säkerheter från den ena lädan eller den andra, ty de afhända sig samma slags egendom, och deras ställning i förhållande till alla öfriga förbindelser blir alldeles den samma, om de taga säkerheterna från grundfondshypoteken eller från annat håll, ty bankofullmäktige lära nog icke taga något annat än fullgoda säkerheter. Betänkligheten vid den föreslagna förändringen skulle derföre blott ligga deri, att man tror, att allmänheten hysar större förtroende till bankerna, om man låter större delen af bankernas tillgångar bestå af grundfondshypotek; men jag tror icke, att allmänheten så uteslutande fäster sig vid dessa grundfondshypotek utan fast mera vid en klok förvaltning af banken. Det finnes en bank här i staden, som har grundfondshypotek till ett belopp af 1,200,000 kronor, men den har ofta haft depositioner uppgående till 20 millioner kronor och utelöpande postremissvexlar till icke obetydliga belopp. Då man anförtrott medel åt den banken, så har man derföre gjort det i förtroende till den skicklige ledare, som styrt banken och ledt dess affärer, och derföre, att bankens öfriga tillgångar icke blott fullt upp motsvarat dess förbindelser utan äfven lemnat öfverskott, men icke för att få 10 procent eller mindre utdelning af grundfonden, ty dermed lära icke deponenterne låta sig nöjas, utan de vilja hafva fullt.

En ärad talare — jag tror på södermanlandsbanken — har sagt, att om man tillåter de enskilda bankerna att pantsätta sina grundfondshypotek, men de icke begagna sig deraf, så kunde allmänheten ändå misstänka, att så vore förhållandet, ty allmänheten kunde ju icke hafva reda på saken, men i dessa bankrapporter, som utdelas hvarje månad, skulle ju detta förhållande komma att synas, och när bankernas förbindelser i sedlar minskas med half annan gång värdet af det pantsatta beloppet, så kan jag icke förstå, att bankerna skola blifva svagare i förhållande till allmänheten, än de förut voro. Jag måste ännu bedja att få yttra några ord angående ett yttrande, som jag fälde i ett enskildt sammanträde här om dagen, då man talade om den rättskränkning, som kunde ske mot deponenterna. För att afböja den insinuationen, att det vore en rättskränkning, sade jag, att *i värsta fall* hafva ju deponenterna, som i allmänhet hafva sina medel insatta på 6 månader, rättighet att uppsäga dem och sålunda utfå sina penningar. Jag medgifver, att detta icke gäller om dem, som hafva penningarna insatta på 12 månaders deposition, och jag

*Indragning af
enskilda ban-
kers sellar å
fem kronor.
(Forts.)*

medgifver också, att jag icke önskar, att en banklag nu skulle stiftas, som kunde hafva till följd, att man vände sig mot bankerna med några uppsägningar; men om allmänheten, som ändock reflekterar lugnt, ser förhållandet sådant det är, så minskas icke bankernas förmåga det minsta genom den föreslagna åtgärden. Hvad det för öfrigt beträffar, att Herr Wallenberg så lifligt har stridt för den åsigten, att det icke skulle vara behöfligt att bankerna finge denna rättighet, så kan man ju vara öfvertygad om, att bankerna, så framt de äro angelägna om att behålla sin kredit orubbad, icke komma att begagna sig af denna rättighet i annan händelse, än de finna sådant vara med sin fördel förenligt. Då man talat om dessa 12 millioner i disponibla grundfondshypotek, så är likväl *en* omständighet dervid att märka, och det är den, att man betraktat dessa grundfondshypotek såsom ett commune bonum, som skulle tillhöra alla bankerna gemensamt. Jag får då upplysa om att till exempel banken i Borås icke har ett öre i grundfondshypotek och banken i Kristianstad blott 22,000 kronor, och jag hemställer då, hvad dessa kunna hafva för ett gagn af, att det finnes stora öfverskott i andra banker. Det i fråga varande förslaget är emellertid tillkommet för att göra det beqvämt för bankerna och höja deras sedelspridning, och det är af en icke obetydlig vikt för att reformen skall kunna lyckligt genomföras, och säkerligen har det icke tillkommit i någon så ovänlig afsigt mot bankerna, som man vill tillvita icke blott den, som kontrasignerat förslaget, utan äfven Utskottet, som behandlat frågan.

Jag vill nu icke längre upptaga Kammarens tid utan ber endast att få anmärka, att jag icke kan se, hvartill den återremiss, som blifvit begärd, skulle tjena, ty någon ytterligare utredning kan icke ske, och icke heller torde det vara lämpligt att stadga, att de enskilda bankernas grundfondshypotek, så snart en del deraf pantsättes i riksbanken, genast skola återbringas till det belopp, som den nuvarande banklagen stadgar. Bankerna afhända sig nemligen aldrig eganderätten dertill, utan det är blott för en öfvergångstid, som de inlägga dem i Riksbanken, och att de då för denna korta tid skulle skaffa sig nya grundfondshypotek, kan jag icke anse vara lämpligt eller behöfligt. När för öfrigt de bestämmelser, som äro föreslagna i följande paragraf, iakttagas, så intaga privatbankerna efter antagande af Utskottets förslag, om det upphöjes till lag, samma trygghet och säkerhet i förhållande till allmänheten som enligt nu gällande lag.

Jag anhåller om bifall till den nu föredragna punkten.

Grefve Mörner: Då man talar om banker, måtte man kunna få anföra siffror. Om en privatbank har 1,200,000 kronor i grundfondshypotek, så blifver det belopp som skulle deponeras i riksbanken, endast 400,000 kronor. Kan man då vilja påstå att en bank med ett ansvarighetsbelopp af måhända 18 till 20 millioner skall försvagas och lida till sin kredit af den för endast några år afsedda depositionen i riksbanken af det jemförelsevis mindre betydliga beloppet af 400,000 kronor. Jag kan icke biträda ett sådant påstående. Dessutom behöfver nu omhandlade förslag äfven ur annan synpunkt icke blifva

menligt, ty de enskilda bankerna kunna då ändtligen äfven, om sådant af dem finnes bättre, deponera i Riksbanken andra säkerheter. Hvad allmänheten angår, finner den ju, såsom Herr Samzelius yttrade, bankrapporter i tidningarne för hvarje månad, och kan rådfråga dessa och deraf inhemta om bankernas ställning, och säkerligen verkar ej skadligt, om äfven deraf skulle finnas att ett mindre belopp vore i Riksbanken deponerad. Jag kan icke förstå, huru detta skulle kunna rubba banken i någon mån. Men det måtte vara något annat, som här åsyftats. Jag finner, att Kongl. Maj:t gjort detta vilkor såsom ett slags hufvudvilkor. I senare punkten förekommer detta vilkor såsom ett hufvudsakligt moment, och man kunde möjligen frestas att tro, att det förmenande gjort sig gällande, att om detta moment förkastades, så skulle hela saken falla och man då slippa en förändring, som man icke önskade, och, derigenom att de tre första punkterna blifvit bifallne, ändå gifva sig skenet af god vilja, medan ansvaret för sakens fall kunde påstås bero af ett onödigt och för envist vidhållet vilkor. Jag vet icke, om så är, men den tanken kan möjligen tvinga sig på en. Men detta är för mig intet skäl att vika från det yrkande om bifall jag förut framställt, ty jag kan icke här föra annan talan än min egen och hvartill jag finner mig ega skäl.

*Indragning af
enskilda bankers
sedlar å
fem kronor.
(Fort.)*

Friherre Hierta: Sedan obefogenheten och vådan af den föreslagna åtgärden att minska de enskilda bankernas grundfondshypotek med en tredjedel blifvit tillräckligt ådagalagd af andra talare, behöver jag icke taga Kammarens tid i anspråk genom att vidare yttra mig om denna sak; men jag har begärt ordet för att bibehålla min reservationsrätt, för den händelse Kammaren mot förmodan, skulle godkänna en åtgärd, emot hvilken jag, såsom delegare i enskild bank, anser mig berättigad härmed protestera. Jag förenar mig med dem, som yrkat afslag.

Herr Wallenberg: Jag har blott velat anmärka, att det är en väsentlig skilnad emellan att "taga ur den ena lådan eller ur den andra"; ty till den ena lådan har banken sjelf nyckeln, men till den andra har Konungens Befallningshafvande nyckeln, och det går då icke så lätt att derur taga efter behag.

Herr Statsrådet Forssell: Jag tillåter mig uttala någon förvåning deröfver, att förklaringen, att denna punkt vore så fullkomligt obehöflig och utan vikt för den ifrågavarande reformen, kommit just från det håll, der man under föregående punkters behandling med styrka framhållit, att reformen komme under en så olämplig tidpunkt och vore så farlig genom det tryck, den skulle utöfva på landets rörelse.

Under de förhandlingar, som föregingo den Kongl. propositionens framläggande, hade jag i sammanträde mellan åtskilliga enskilda bankmän tillfälle att erfara deras åsikter. Jag frågade dem då, om indragning af femkronesedlarna skulle verka ofördelaktigt och tryckande på bankerna och de svarade först att sådan indragning skulle i nå-

Indragning af
enskilda bau-
kers sedlar å
fem kronor.
(Forts.)

gon mån minska bankernas inkomster och förtjenst. Dertill kunde genmålås, att denna minskning i inkomst kunde under visst antal år göras nästan omärklig, om bankerna kunde erhålla medel från Riksbanken mot en räntefot, som motvägde minskningen i inkomst på de af bankerna sjelfva utgifna femkronesedlarne. De svarade vidare: det måste vid femkronesedlarnes indragning, då den troligen kommer att ske under en kortare tidrymd, för oss uppstå fråga på hvad sätt vi skola möta de inströmmande sedlarne. Det var då icke värdt att säga, att riksmünt kunde fås från Riksbanken, ty den saken kände de förut, utan fråga var, huru och hvarmed bankerna skulle från Riksbanken anskaffa dessa medel. Om bankerna icke hade kontanta medel att köpa för, eller säkerheter för lånen, måste bankerna anskaffa sådant på ett eller annat sätt, och många sade att detta skulle komma att medföra inskränkning i lånerörelsen. Rigtigheten af detta påstående kunde jag icke jäfva. Då föreslogs och accepterades af flere, att grundfondshypoteken såsom varande efter minskning af sedelutgifningen icke helt och hållet för med dem afsedt ändamål erforderliga, skulle få användas till anskaffning af erforderligt riksmünt från Riksbanken.

Jag vill för öfrigt med afseende å den rättsliga sidan af denna fråga icke vidare sysselsätta mig med de satser här upprepats och hvilka jag anser mig hafva tillräckligt bemött, i hvad jag förut derom anfört. Jag kan blott tillåta mig fästa den föregående talarens uppmärksamhet derpå, att, då 30 § i lagen om de sedelutgifvande bankerna uttryckligen säger, att för infriande af sina utelöpande banksedlar bankbolag eger att, *om behofvet sådant kräfver*, efter dertill af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande erhållet tillstånd använda större eller mindre del af bankens grundfondssäkerheter, så innefattar detta efter mitt förmenande ett bemyndigande för banken att vid sådana vådliga tillfällen, då alla dess sedelinnehafvare göra anlopp mot banken för att få sedlarne inlösta, och då behof således förefinnes, dertill begagna grundfondshypoteken. Att detta icke kan ske utan Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes medgifvande, kommer sig deraf, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande har den ena af nycklarne till den kassakista, hvori grundfondshypoteken äro förvarade; men att förutsätta, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skulle ingå i pröfning af bankens hela affärsställning, en pröfning, som tager dagar och veckor, innan han skulle medgifva denna realisation, det skulle vara att antaga, att lagstiftaren med 30 § icke menat allvar. Denna paragraf afser naturligtvis ögonblicklig hjälp, intet annat. Vidare har jag ej att tillägga än att ännu tydligare framhålla, att det beslut, hvarigenom 1:sta punkten med öfver 40 rösters majoritet af Kammarren bifölls, *kan* komma att blifva af intet värde, derest icke jemväl hvad i denna punkt föreslagits varder antaget.

Herr Wallenberg: Herr statsrådet och chefen för Finansdepartementet skulle hafva rätt i hvad han yttrat, i fall de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt hvilade på grundfondshypoteken, och dessa hypotek vore afsatta till säkerhet för allenast de utelöpande sedlarne. Men så är alldeles icke händelsen. Grundfondshypoteken

utgöra säkerhet för bankens *alla* förbindelser och icke blott för de sedlar, banken utsläppt i rörelsen. Att man upptager grundfondshypoteken såsom beräkningsgrund för sedelutgifningsrättens omfång är en helt annan sak. Det är således icke rätt att rubba grundfondshypoteken, därför att sedelutgifningsrätten minskas, och ännu mindre rätt att rubba dem utöfver hvad som är behöfligt; och det är alldeles felaktigt att säga, att ett bifall till denna punkt ovilkorligen betingas af det beslut, Kammaren fattat beträffande 1:sta punkten, ty bestämmelserna i 1:sta punkten kunna mycket väl genomföras, utan att hvad i denna punkt föreslagits behöfver komma till stånd. Det är besynnerligt, att man blott därför att en eller två banker icke hafva deponerat mer än föreskrifvet minimibelopp af grundfondshypotek, skall vilja ändra hela banklagstiftningen. Jag kan icke gilla ett sådant tillvägagående att sammanknipa med hvarandra frågor, hvilka ej ega inbördes sammanhang. Ville man blott medgifva ett uppskof till nästa riksdag med denna frågas afgörande, skulle säkerligen erfarenheten hafva visat, att det ingalunda vore behöfligt, utan tvärt om mycket skadligt att fatta ett sådant beslut, som här är föreslaget, hvilket med ens riffer sönder de nu gällande bankoktrojerna, utan att afvakta den tid, då de tilländalöpa, och oaktadt i dessa oktrojer ej finnes ett enda ord, som förbehåller åt vederbörande att vidtaga en dylik åtgärd. Jag vill icke taga Kammarens tid längre i anspråk, men jag tillåter mig förklara, att detta förslag går alldeles på sidan om saken och har ett helt annat syfte än det, hvilket dermed uttalats.

*Indragning af
enskilda ban-
kers sedlar a
sem kronor.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten, dels återremiss deraf och dels afslag derå, framstälde Herr Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, sedermera proposition på återremiss deraf, hvilken proposition med nej besvarades, och slutligen proposition på afslag å punkten, då svaren utföllo med många så väl ja som nej; hvaruppå och efter det proposition på bifall till punkten ånyo blifvit gjord samt med många både ja och nej besvarad, Herr Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Sedan Kammaren, uppå Herr Talmannens framställning, såsom kontraposition vid voteringen antagit afslag å punkten, uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition.

Den, som bifaller 4:de punkten i Sammansatta Banko- och Lag-Utskottets utlåtande N:o 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås punkten.

*Indragning af
enskilda ban-
kers sedlar å
fem kronor.
(Forts.)*

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—52.

Nej—56.

5:te punkten.

Herr Wallenberg: Genom det beslut, Kammaren fattat i fråga om 4:de punkten, är Utskottets hemställan i 5:te punkten alldeles öfverflödig, emedan enligt gällande banklag får uttagas hvad som öfverskjuter 60 procent af grundfonden; och således är det ej skäl att nedsätta denna siffra till 40 procent. Jag yrkar derföre afslag å Utskottets förevarande hemställan.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten afslogs.
Den vidare föredragningen af utlåtandet uppsköts härefter till ett annat sammanträde.

Anmäldes och bordlades Banko-Utskottets Memorial:

N:o 11, i fråga om pension åt f. d. verkmästaren vid Riksbankens pappersbruk F. Bladin;

N:o 12, i fråga om eftergift å en Riksbankens fordran; äfvensom Första Kammarens Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 5, angående underdånig skrifvelse rörande upprättande af taxa för provinciälläkares godtgörelse vid sjukbesök.

Hvarefter beslöts, att dessa mål skulle uppföras främst å föredragningslistan till ett kommande sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 12 på natten.

In fidem
O. Brakel.

Yttranden

af Herr *Mannerskantz*, hörande till Första Kammarens protokoll N:o 33:

Sid. 16. När jag begärde ordet, skedde det uteslutande i den afsigt att för den talare, som understödt mitt förslag, förklara, att jag med nöje vill låta orden "sitt bifall" utbytas mot "sin medverkan", och jag anhåller att få göra denna ändring i mitt förslag. Men då jag afgifvit detta förslag, anser jag mig skyldig att säga några ord till försvar därför i anledning af de skarpa anmärkningar, som nyss deremot blifvit rigtade. Då jag framlade förslaget, skedde det egentligen för att få till protokollet uttala min egen åsigt och i sammanträngd form uttrycka mina tankar om hvad som, i den ställning de båda med hvarandra sammanblandade ytterst viktiga frågorna hade kommit, rättast och bäst nu borde göras; och att deri icke ligger något, som är mot Kammarens värdighet och anseende stridande, det vågar jag påstå. Jag har icke begärt, att Riksdagen skulle återtaga den rätt, Riksdagen en gång lemnat Kongl. Maj:t, utan blott att Riksdagen skulle i underdånighet begära, att Kongl. Maj:t måtte ett år uppskjuta ifrågavarande åtgärds sättande i verket; och af hvilken orsak? Jo, på det att vi måtte få ett förslag till bankreorganisation framlagdt, hvilket ofta varit ifrågasatt och hvilket måste vara nödvändigt att nu snart erhålla, sedan man ifrågasatt att indraga icke blott de enskilda bankernas femkronesedlar utan äfven deras sedlar å tio kronors valör samt vidtaga andra väsentliga förändringar i hela den finansiella lagstiftningen. Om man begär, att, angående en i landets alla affärsförhållanden så djupt ingripande bankorganisation som den vi nu ega, i stället för att plocka fram en liten reform då och en då, allt måtte företagas i ett sammanhang och efter uppgjord plan, kan sådant väl icke sägas gå utom de gränser, inom hvilka man bör hålla sig. Det måtte väl vara bättre att få ett förslag, som säger, att då och då skola femkronesedlarne indragas och då och då tiokronesedlarne, samt föreskrifver på hvilka vilkor detta bör ske; ty man må kalla det för en obetydlighet att låta alla banker och hela allmänheten sväfva i ovisshet om, hvilka åtgärder i framtiden skola vidtagas med vårt penningeväsende, så blefve dock detta enligt min åsigt en så farlig osäkerhet inom vår affärs- och penningrörelse, att den icke borde tillåtas uppkomma eller förefinnas. Jag erkänner, att de förmåner, som man nu, så vidt de få gälla, såsom ersättning blott för femkronesedlarnes indragning vill bevilja de enskilda bankerna, kunna anses vara för dem tillfyllestgörande, så att bankerna, om de få vara i fred för

några nya åtgärder, icke gå under på dessa år; men allmänheten kommer bestämdt att förlora derpå, ty bankerna komma att skötas på helt annat sätt än nu — de måste indraga sina många små afdelningskontor och betydligt minska sin kreditv rörelse m. m. Detta är dock för mig af jernförelsevis mindre betydelse. Men jag upprepar, att tidpunkten är olämplig, och hvad är det väl, som lemna bästa beviset derpå? Jo, de mycket stora uppoffringar, man fordrar af Riksbanken och som måste anses nödvändiga för att just nu kunna verkställa den så ifrigt önskade sedelindragningen. Jag vill först fästa uppmärksamheten på en sak, och den är, att om det bifalles, som för Riksbankens betryggande emot följderna af den stora försträckning, som den skulle nödgas lemna de enskilda bankerna, nu har föreslagits, nemligen att Riksbankens metalliska kassa alltid skall utgöra minst 15 millioner, men det förslag, som ganska många inflytelserika medlemmar i Andra Kammaran omfattat, eller att medel till den stora nya lånefondens bildande skola anskaffas endast genom inhemsk upplåning, sedermera blir Riksdagens beslut, i hvilken ställning Riksbanken då vid årets slut skulle befinna sig, när vi icke fått in något lån från utlandet, men de ofördelaktiga handelskonjunkturerna fortfarande dragit den metalliska valutan ut ifrån landet, och Riksbanken ändå på samma gång skulle vara skyldig att för att betäcka sin betydligt ökade sedelstock hålla sin metalliska kassa uppe vid mycket högre belopp än förut. Min hufvudsynpunkt är den, att Riksbanken icke skall sättas i sådant trångmål, som kan inträffa så väl genom de rubbningar i dess organisation, som jag på förmiddagen vidrörde och hvartill jag i följande punkter vill återkomma, som genom den nu föreslagna åtgärden, hvarmed den föreslagna indragningen skulle köpas. Det blefve Riksbanken, som nu finge dyrt betala den alls icke brådskande reformen, och jag tror, att detta kunde undvikas, om man till nästa Riksdag uppgjorde och framlade ett annat system för vår bankreorganisation, så som jag förordat eller på något annat sätt. I den rätta tidpunkten behöfver förändringen med de enskilda bankernas småsedlar icke kosta Riksbanken det allra ringaste, och den särskilda förmån för de enskilda bankerna, som nu föreslås, behöfde ej heller ega rum.

Jag kunde väl gifva ett rent afslag på hela saken, som jag icke gillar, ty jag skyr icke att säga min mening rent ut; men jag vill att man skall göra hvad som efter hvars och ens öfvertygelse vid hvarje särskildt tillfälle är det rätta; och jag kan icke fatta Regeringens af Utskottet understödda mening annorlunda än såsom åsyftande icke blott deras sedlars indragning, utan de enskilda sedelutgifvande bankernas fullkomliga upphörande i sin nuvarande form. Det är då bäst att ju förr desto hellre få reda på, huru detta skall gå till. Den af mig föreslagna åtgärden torde därför icke vara så förkastlig, som den nyss blifvit framställd, och jag yrkar fortfarande bifall till mitt förslag med den ändring deri, jag i början af mitt anförande antydde.

Sid. 26. Med den stämning, som för närvarande råder inom denna Kammaran, påverkad af några yttre omständigheter, som icke stå i direkt samband med den förevarande frågan, tjänar det kanske

icke mycket till att säga någonting äfven om den nu föredragna punkten; men då den talare, som före mig hade ordet, påstod, att hittills rådt en missuppfattning i åsigterna om grundfondens och grundfondshypotekens betydelse till hvarandra, och att en förminskning af grundfondshypoteken icke skulle inverka på grundfonden, framkom han med en åsigt, som i afseende å de enskilda bankernas ställning, med afseende å den säkerhet som de hafva att erbjuda, är så ny, att jag icke kunnat underlåta att påpeka detta. Jag tror icke, att många här finnas, som ej hafva väl reda på den skilnad mellan "grundfond" och "grundfondshypotek" som denne talare här för oss framhållit; men hvad de enskilda bankerna beträffar, är den af herrarne uttalade åsigten dock alldeles ny, att blott det belopp, hvarmed dessa bankers fordringar öfverstiger deras skulder, alltid uppgår till minst det, som för deras grundfond är föreskrifvet, så kunna alla lagstiftningens fordringar i afseende på deras grundfonder anses uppfyllda. Denna åsigt är ny, ty så länge de enskilda bankerna funnits till, har den uppfattningen gjort sig gällande, att den i lag föreskrifna grundfonden ovilkorligen skall till bestämdt belopp bestå af värdepapper, inteckningar och obligationer. Det har för allmänheten just utgjort en stor trygghet både vid emottagandet af deras sedlar och vid insättningar deri, att i de enskilda bankerna alltid funnes en i allmänt förvar nedsatt tillgång af fullgod beskaffenhet, och föreskrifterna derom hafva alltid varit och äro ännu bland de viktigaste grundbestämmelserna i lagstiftningen för våra enskilda banker; och utan denna trygghet, utan kännedomen om att en fast, särskildt aflagd eller afsatt fond af bästa värdepapper alltid funnes tillgänglig för att användas i behofvets stund och särskildt för att möta de värsta påstötningarne, tror jag knappast, att någon skulle velat blifva delegare i ett bankbolag och iklåda sig den dermed följande solidariska ansvarigheten. Det är icke nog att citera den 12 § i 1874 års Kongl. författning, utan man måste låta denna åtföljas af den 13 § — der det heter:

"Mom. 1. Utaf grundfonden skall Styrelsen, enligt af bolaget meddelade närmare föreskrifter, förvandla minst sextio procent till grundfondshypotek af sådan beskaffenhet, som här nedan säges.

Mom. 2. Dessa grundfondshypotek skola bestå till minst hälften af lätt säljbara, räntebärande obligationer och till den öfriga delen af skuldebref, intecknade i jordegendom å landet inom hälften af senast fastställda taxeringsvärde, eller uti fastighet i stad inom hälften antingen af brandförsäkringsvärdet eller af sist fastställda taxeringsvärdet; börande likväl alltid byggnad i stad, för att inteckning deri må kunna såsom grundfondssäkerhet antagas, vara brandförsäkrad uti någon med vederbörligen stadfästadt reglemente försedd brandförsäkringsrättning inom landet" — och både läsa och uppfatta begge §§ såsom stående i oskiljaktigt sammanhang med hvarandra. Och när här således finnes meddelad en ovilkorligt bindande föreskrift för bankstyrelser att till grundfondshypotek förvandla och hafva i allmänt förvar nedsatt ett belopp af 60 procent af grundfonden, kan denna icke anses upphäfd genom hvad för närvarande finnes stadgad i 30 § af den åberopade Kongl. författningen om ett uttågande och användande af dessa grundfonds-

säkerheter; ty hvad deri föreskrifves afser tydligen att gälla endast för ett sådant undantagsfall, att en bank, när den för infriande af sina utelöpande sedlar vid plötslig och oväntadt stark påtryckning å dess kassa sådant behöfver, skulle — sedan Konungens Befallningshafvande efter pröfning af existerande förhållanden och om dessa kunna anses gifva vid handen, att det endast är en tillfällig händelse, som förorsakat behöfvet af grundfondssäkerheternas uttagande — få använda dessa säkerheter till vexlingsförmågans upprätthållande, då dertill lemnats tillstånd; och dervid finnes ju dessutom uttryckligen föreskrifvet, att bankbolaget, så fort ske kan, skall återbringa dessa säkerheter till sitt behöriga i författningen bestämda belopp. Denna tillåtelse att få använda grundfondshypoteken, då behöfvet så kräfver, fans icke i de äldre banklagarne, utan blef införd först i den sist utgifna Kongl. författningen af den 12 Juni 1874 eller möjligen i den näst föregående, och hade för öfrigt att, då den hindrade ett onödigt inställande af bankens betalningar, på samma gång dock betrygga samtliga fordringsegares rätt. Fördelen dermed var, att man medgaf en åtgärd, hvarigenom under svåra men öfvergående förhållanden kunde göras möjligt att uppehålla banken och derved undvika dess försättande i konkurs och dermed oundvikligen följande förluster och olägenheter för bankernas både fordringsegare och aktionärer; men, jag upprepar det, med denna åtgärd har det aldrig varit afsigten att den skulle få tillgripas annat än under särskilda undantagsförhållanden, och, sedan den egt rum, skall grundfonden så fort som möjligt återställas till sitt ursprungliga belopp, och det är visserligen något helt annat än det öfverlemnade till Riksbanken för ett tidsförlopp af flera år af en högst väsentlig del af bankernas grundfondssäkerheter, som af Kongl. Maj:t föreslagits och Utskottet tillstyrkt.

Det finnes tre positiva bestämmelser angående denna grundfond, i 12, 13 och 30 §§, och jag vågar påstå, att icke blott alla depositarier — de som anförtrött sina medel åt banken — utan äfven aktieegarne sjelfva måst hafva stöd för sitt förtroende till banken i den omständighet, att dessa paragrafer existera; och om än någon olika åsigt skulle kunna hysas om det betryggande i dessa stadgandens befintlighet, så kan jag icke undgå att finna det i hög grad märkligt, att, sedan en sådan lagstiftning tillkommit och, under dess tillämpning samt i öfverensstämmelse dermed, oktrojer för enskilda banker blifvit af Kongl. Maj:t utfärdade, man kan sätta i fråga, att stadganden, som både bankernas fordringsegare och deras aktieegare anse vara af stor vikt, på detta sätt skola kunna godtyckligt upphäfas, och anse riktigt, att både den Kongl. författningen och oktrojen ändras under sådana förhållanden, att det kommer att verka retroaktivt både på dem, som ingått såsom aktieegare i bankbolaget, och på dem, som åt banken anförtrött sina medel. Jag kan icke annat än fråga: hvad säkerhet har man hädanefter i allmänhet för någon sin åtgärd, för något slags bolagsföretag, hvari man ingår, om icke de löften, man i en Kongl. oktroj erhållit, kunna anses vara sådana, att man kan hafva sin lit till att de icke kunna brytas? Och med stor förvåning hörde jag dertill i förmiddags från statsrådsbanken sägas, att Kongl. Maj:t icke

ens behöft begära Riksdagens medgifvande till en sådan förändring, som nu ifrågasatts i en af Konung och Riksdag gemensamt beslutet lag eller författning som det kallades, utan att den kunnat göras af Kongl. Maj:t ensam utan Riksdagens hörande. Men sedan Kongl. Maj:t föreslagit och Riksdagen godkänt en författning, måste den anses lika bindande som om den vore lag, och i hög grad olyckligt för vårt samhälle skulle det vara, om man så skulle betrakta författningar, som både på det mest verksamma och det mest förderliga sätt kunna ingripa i enskildes rätt eller välfärd, att de endast genom ett penn- drag af en tillfällig departementschef skulle kunna ändras, såsom nu, till förfång för så väl alla en banks fordringsegare som aktieegarne sjelfve. Jag får säga, att, om jag någonsin kunnat föreställa mig, att någonting sådant skulle inträffa, att man icke kunde förlita sig till af Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt beslutade lagstadganden och af Kongl. Maj:t utfärdad oktroj, ingenting kunnat förmå mig att ingå i en enskild bank och än mindre i dess direktion, och jag vet knappt, huru någon man af heder bädancfter skulle kunna göra det och dermed ikläda sig förbindelser på högre belopp än han sjelf egt till sitt förfogande, utan att på samma gång veta sig i banken hafva en fast tillgång till dessa förbindelsers uppfyllande.

Man må emellertid säga hvad man vill om sjelfva åtgärden i öfrigt, men att, på sätt man ännar, gifva den retroaktiv verkan, så att oktrojer, som blifvit utfärdade under helgd af nu gällande lag, deraf skulle förnärmis, anser jag, jag kan icke för ofta upprepa det, för ett af de mest samhällsvådliga företag, som kunna utföras; ty är jag icke trygg i det hänseendet, att de förbindelser, jag under skydd af lag och Kongl. oktroj ingått, alltjemt skola bestå, vet jag ej hvartill hvarken lag eller oktroj skall tjena. Jag får därför på det kraftigaste bestrida, att den här för de enskilda bankerna ifrågasatta tillåtelsen i afseende å grundfondssäkerhetens användande må dem lemnas, och jag förnekar både att Kongl. Maj:t för sin del eger rätt att gifva en sådan åtgärd retroaktiv verkan, och att Kongl. Maj:t och Riksdag tillsammans ega rätt att göra det. Visserligen är ingen öfver Kongl. Maj:t och Riksdag, och ingen kan förhindra den att meddela sådana föreskrifter, som de finna för godt, men äfven de kunna — jag vågar påstå det — gå öfver den rätt, som dem tillkommer att utöfva.

Det har äfven på förmiddagen blifvit från södermanlandsbanken anmärkt, att, om en enskild bank blefve tvingad tillämpa de bestämmelser, man vill låta sväfva öfver hans hufvud, hvarje delegare, som det kan, skall draga sig från en sådan bank och icke af något låta förmå sig att deri åter ingå. Det är den här föreslagna förändringen i gällande författning jag icke kunnat annat än på det högsta ogilla, och då från stockholmsbanken blifvit sagdt och från statsrådsbanken medgifvet, att de enskilda bankerna den förutan kunna anskaffa erforderlig säkerhet för lånen från Riksbanken, vågar jag påyrka, att oafsedt om förslaget i öfrigt må blifva antaget. Första Kammaren måtte afslå denna punkt.